

บทที่ 5

อำนาจและอิทธิพลของเจ้ามือหวยใต้ดิน

บทนี้จะ เป็นการวิเคราะห์ถึงอำนาจ และอิทธิพลของเจ้ามือหวยใต้ดิน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของงานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะ จะ เป็นการวิเคราะห์อำนาจ และอิทธิพลจากการใช้การเป็นเจ้าของ และการควบคุมทรัพยากรทางการเมือง โดยจะ เน้นศึกษาลักษณะของการใช้ทรัพยากรทางการเมือง ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่าง เจ้ามือกับชาวบ้าน (หรือลูกค้าทั่วไป) เจ้ามือกับข้าราชการ (ตำรวจ) และเจ้ามือกับนักการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ผลจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (ทรัพยากรทางการเมือง (นั่นเอง ที่จะ เป็นตัวกำหนดสถานภาพ (ผู้อุปถัมภ์ คนกลาง) อำนาจ อิทธิพลของเจ้ามือ และที่สำคัญก็คือ จะทำให้ทราบว่า กระบวนการใช้ (หรือ ควบคุมเป็นเจ้าของ) ทรัพยากรทางการเมือง ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนนั้นจะแปรเปลี่ยนที่จะทำให้เกิด เจ้ามือ เป็นผู้อุปถัมภ์ เป็นคนกลาง ที่มีอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองได้อย่างไร และยังจะทราบต่อไปอีกด้วยว่า อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองนั้น ในมุมมองของเจ้ามือหวยใต้ดิน (ในกรณีศึกษา) คิดว่า เป็นเพียงวิถีทาง หรือว่าเป็นเป้าหมายในตัวเอง

ประเด็นหลัก ๆ ที่ได้เกริ่นนำไว้ นั้นมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อต้องการทดสอบสมมุติฐาน การวิจัยทั้งสามข้อ ที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 แต่ทั้งนี้การที่บทนี้นำเสนอโดยมุ่งวิเคราะห์ถึงอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง ของเจ้ามือหวยใต้ดิน ก็ได้ให้หมายความ ว่า ผู้วิจัยมีความเชื่อพื้นฐาน (assumption) ว่าเจ้ามือหวยใต้ดินกับการมีอำนาจ และอิทธิพลนั้นเป็นของคู่กันเสมอไป หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เจ้ามือหวยใต้ดิน คือ ผู้มีอำนาจ และอิทธิพล ตามความคิดและความเชื่อของคนทั่วไป ทั้งนี้เหตุที่เน้นศึกษาถึงอำนาจและอิทธิพลของเจ้ามือหวยใต้ดินนั้น เป็นการเน้นเฉพาะ อำนาจ และ อิทธิพลทางการเมือง หรืออิทธิพลที่คาดว่าจะมีผล กระทบการเมือง หาข้ออิทธิพลในความหมายอื่นใดในลักษณะที่ครอบคลุมแทบทุกเรื่องไม่

ต่อประเด็นปัญหาเรื่องแก่นของเรื่องที่จะศึกษา ที่ว่าจะมุ่งเน้นเฉพาะเรื่องอำนาจ และอิทธิพล (เน้นเฉพาะคาดว่าจะมีผลกระทบต่อการเมือง) ในทางการเมืองนั้น ก็ยังคงคลุมเคลือ

หาได้ชัดเจนในตัวเองไม่ จำเป็นที่จะต้องหาความตกลงกันเบื้องต้นก่อน ในปัญหาที่ว่า การเมืองในความหมายของงานวิจัยครั้งนี้หมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน กระบวนการทางการเมืองหมายถึงอะไร และที่ว่าอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองนั้นจะวิเคราะห์จากอะไร และจะวิเคราะห์อย่างไร เป็นต้น

การเมือง ในความหมายของงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล ตามแนวความคิดของ Lasswell ซึ่งปัญหาที่จะตามมาคือ อิทธิพลและผู้มีอิทธิพลนั้นเราเอาอะไรมาวัด ซึ่งประเด็นนี้ คำว่า "อิทธิพล" และ "ผู้มีอิทธิพล" ที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ นั้นมีความเชื่อพื้นฐาน (assumption) ดังนี้

อิทธิพล และผู้มีอิทธิพล แปรผันตาม การใช้ทรัพยากรทางการเมืองในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยน นั้นหมายความว่า โดยตัวของเจ้ามือเพียงลำพังนั้น เราไม่สามารถกล่าวได้ว่า เป็นผู้มีอิทธิพล (ทางการเมือง) หรือไม่เราจำเป็นที่จะต้อง ศึกษาถึง การใช้ (หมายรวมถึงการพยายามควบคุมเป็นเจ้าของ) ทรัพยากรทางการเมืองของเจ้ามือหยวนใต้ดิน ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการหยวนใต้ดิน อันได้แก่ ชาวบ้าน ข้าราชการ (ตำรวจ) และนักการเมือง (ที่เกี่ยวข้องทางอ้อม) นั่นเอง

ถ้าจะตอบคำถามที่ว่า อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองนั้นวิเคราะห์จากอะไร ก็วิเคราะห์จากการใช้ทรัพยากรทางการเมืองในการสร้างความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ปัญหาที่ว่า จะวิเคราะห์อย่างไรนั้น ตามทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้แล้วชี้ให้เห็นว่า ผลจากการแลกเปลี่ยน จะทำให้ทราบถึง สถานภาพของเจ้ามือ ผลประโยชน์ที่จะได้รับว่าใครคืออะไร อย่งไร มากกว่าหรือน้อยกว่า นั่นเอง ก็จะทำให้เราสามารถที่จะใช้เป็นข้อตัดสินใจได้ว่า เจ้ามือหยวนใต้ดินนั้น เป็นผู้มีอำนาจ และอิทธิพลทางการเมือง หรือไม่ อย่งไร เป็นต้น

ดังนั้น ถ้าใช้คำว่า "กระบวนการทางการเมือง" ก็หมายความว่า กระบวนการใช้ทรัพยากรทางการเมือง ในความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ที่จะก่อให้เกิดอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง ดังนั้น การมองกระบวนการทางการเมือง จึงเป็นการมองภาพรวม ความต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์นั่นเอง

แต่ทั้งนี้ ถ้าหากว่า ผลการศึกษาวิจัยออกมาแล้ว พบว่า เจ้ามือหายัดดินนั้นหาใช่เป็น ผู้ที่มีอำนาจ หรืออิทธิพลทางการเมือง ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ไม่ ปัญหาก็คือ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะ ทำให้การศึกษาถึงอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของ เจ้ามือหายัดดินนั้น คลาดเคลื่อนหรือ ผิดพลาดไปจากวัตถุประสงค์ หรือไม่คำตอบต่อประเด็นนี้ก็ไม่มี ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า แก่นอันเป็น สาระสำคัญของ เรื่องนี้นั้นอยู่ที่ตัวกระบวนการทางการเมือง หาใช่ตัวผลลัพธ์หรือเหตุปัจจัยไม่และดังที่ ใดกล่าวไว้แล้วว่า เรื่องของอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองนั้น เป็นตัวแปรตาม ความสัมพันธ์ ทางการเมืองการแลกเปลี่ยน เมื่อเป็นตัวแปรตามหรือแปรผันตามก็จะมีทันที ตัวแปรสาเหตุ หรือ กระบวนการเมือง นั้นถูกกระทบกระเทือนแต่อย่างใดไม่

ในลำดับต่อไปจะกล่าวถึง แนวความคิด (concepts) อันเป็นข้อความหลักที่จะนำมา ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละแนวความคิดที่นำมาใช้ว่ามีความ สำคัญอย่างไร และจะทำให้ทราบต่อไปอีกด้วยว่า แนวความคิดที่นำมาใช้นั้นจะแตกต่างจากที่ใช้ กันอยู่ทั่ว ๆ ไปอย่างไรบ้าง เป็นต้น

สถานการณ์ : คุณสมบัติพื้นฐานของผู้มีอิทธิพล และผู้อุปถัมภ์

ถึงแม้ว่าในการนิยาม สถานภาพในบทที่ 1 จะหมายถึง ความแตกต่างกันทางด้าน ความมั่นคง ทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานภาพทาง เศรษฐกิจ และหมายรวมถึง ตำแหน่ง ชื่อเสียง การได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานภาพในทางสังคมนั้นเป็น การให้ความหมายเชิงทฤษฎีในลักษณะทั่ว ๆ ไปที่มองว่า สถานภาพนั้นมี 2 มิติ คือในมิติของ เรื่องทาง เศรษฐกิจกับในมิติของสังคม ดังนั้นในรายงานผลการวิจัยที่นำเอาแนวความคิดเรื่อง สถานภาพมาใช้ จึงเป็นการมองใน 2 มิติด้วยเช่นกัน ส่วนการที่จะทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า เจ้ามือมีสถานภาพแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไรนั้น เราจะวิเคราะห์สถานภาพพื้นฐานของ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ในความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับพื้นฐานของทฤษฎีดังกล่าว การมองสถานภาพ จึงแตกต่างจากทฤษฎีหรือแนวคิดอื่น ๆ ที่มักจะวัดว่าใครจะมีสถานภาพสูงกว่าใคร นั้นตัดสินกันด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมเป็นต้นว่า ถ้าจะวัดว่า A มีสถานภาพสูงกว่า B ก็จะต้องบอกว่า A มีสถานภาพสูงกว่า B; ก็จะต้องบอกว่า A นั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจ (ทรัพย์สิน เงิน ทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น) ดีกว่า B หรือไม่ และ A มีฐานะทางสังคม (การมีชื่อเสียง ตำแหน่งในทางสังคมการ

ได้รับการยกย่องจากทางสังคม ฯลฯ) ที่สูงกว่า B หรือไม่ ถ้าหากผลการทดสอบ ปรากฏว่า A มีฐานะทาง เศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม สูงกว่า B ก็สรุปว่า A นั้นมีสถานภาพสูงกว่า B เป็นต้น

แต่การวิเคราะห์ สถานภาพในงานวิจัยนี้หาได้วิเคราะห์ เช่นที่กล่าวมาแล้วไม่ทั้งหมด เพราะนำแนวความคิดเรื่อง ความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยนมาวิเคราะห์ควบคู่ด้วย ประเด็นหลักของการหาแนวความคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนมาวิเคราะห์นั้นอยู่ที่ ผลตอบแทนที่ทั้งสองฝ่ายจะได้รับ ใครได้มากกว่าใคร เป็นต้น นั่นคือการมองผลตอบแทนหรือสถานภาพในเชิงผลลัพธ์ ของการแลกเปลี่ยน ซึ่งก็สำคัญพอ ๆ กับ วิธีการ ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนว่า จะก่อให้เกิดความแตกต่างในทางสถานภาพได้อย่างไรนั่นเอง ซึ่งในที่นี้จะเห็นว่า ตัวหลักการ หรือวิธีการที่จะทำให้เกิดความแตกต่างทางสถานภาพจะสำคัญกว่า เรื่องของผลตอบแทนอันเป็นผลลัพธ์ เพราะจะทำให้ทราบได้ว่า เจ้ามีอันมีสถานภาพสูงกว่า บุคคลอื่นจริง หรือไม่ นั้นหมายความว่า การจะตัดสินว่าเจ้ามีอันมีสถานภาพเพียงใดนั้น จะต้องวัดและวิเคราะห์จาก การใช้ฐานะทาง เศรษฐกิจ และสังคม ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยน แต่การวิเคราะห์ เฉพาะการใช้ ทรัพยากรการแลกเปลี่ยนแต่เพียงฝ่ายเดียว ก็หาใช่เป็นการตัดสินได้ว่าเจ้ามีอันมี สถานภาพสูงกว่า ต่ำกว่าบุคคลอื่นอย่างไร ทั้งนี้เพราะในนิยามการวัดอำนาจ และอิทธิพลรวม ตลอดถึงการเป็นผู้อุปถัมภ์หรือไม่นั้น จะต้องวัดจากในมิติของการครอบครอง การเป็นเจ้าของ หรือการใช้ทรัพยากรนั้น ๆ ควบคู่กันไป (ดูแนวความคิดเรื่องอำนาจและอิทธิพลของ Blau และ Scott, อ้างถึงแล้ว)

ด้วยเหตุนี้เองที่การตัดสินเรื่อง สถานภาพ จึงจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กันไป ทั้งการครอบครองเป็นเจ้าของ และ การใช้ ทรัพยากรทางการเมือง ทั้ง 4 ประเภท อันได้แก่ปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงชีพ (X_1) ปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์ (X_2) ปัจจัยทางด้านการใช้ความ คุ่มครอง และอิทธิพล (X_3) และปัจจัยทางด้านบริการชุมชน (X_4) ทั้งนี้โดยดูว่าเจ้ามี สามารถครอบครอง เป็นเจ้าของและมีการใช้ทรัพยากร ทั้ง 4 ชนิดนี้อย่างไร ทั้งนี้ปัญหาที่จะ ตามมาจากการวิเคราะห์สถานภาพจากการครอบครอง การเป็นเจ้าของ และการใช้ทรัพยากร ทางการเมืองทั้ง 4 ประเภท อยู่ตรงที่ว่า เรามีหลักเกณฑ์อะไรในการที่จะใช้ตัดสินการมีอิทธิพล หรือการเป็นผู้อุปถัมภ์ของเจ้ามีอันหาชาติใดคน เมื่อนำมาวิเคราะห์ควบคู่กับสถานภาพ ทั้งนี้เพราะ เมื่อ

เราวิเคราะห์เรื่องของอำนาจอิทธิพล หรือการเป็นผู้อุปถัมภ์นั้น เราเริ่มจากการวิเคราะห์ถึงการครอบครอง ทรัพยากรทางการเมือง ประเภทต่าง ๆ ต่อจากนั้นก็ติดตามมาด้วย การใช้ทรัพยากรทางการเมืองนั้น ๆ อย่างไร

ต่อประเด็นปัญหานี้ หลักเกณฑ์ในการตัดสินชี้ขาดอยู่ที่ตัว ผลตอบแทน จากการแลกเปลี่ยน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์ ทั้งนี้ถ้าหากผลการทดสอบ ปรากฏว่าเจ้ามือ สามารถครอบครองเป็นเจ้าของ ทรัพยากรทางการเมืองประเภทใดประเภทหนึ่งก็ต้องดูต่อไปอีกว่ามีการใช้ทรัพยากรทางการเมือง นั้น ๆ อย่างไร ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนและก็ต้องดูถึงผลตอบแทนด้วยว่าใครได้รับมากกว่า ถ้าหากว่าเจ้ามือไม่ได้รับ ผลตอบแทนที่สูงกว่าหรือเท่าเทียมกันแล้วละก็เจ้ามือจะมีสถานภาพที่ต่ำกว่า แต่ทว่า มิได้ทำให้เจ้ามือมีสถานภาพของการเป็นผู้อุปถัมภ์ ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลอย่างไรไม่ ตรงข้าม ถ้าวิเคราะห์แล้วพบว่า เจ้ามือควบคุมเป็นเจ้าของและใช้ทรัพยากร ดังกล่าวแล้วส่งผลให้ เจ้ามือได้รับผลตอบแทนมากกว่า หรือเท่าเทียมกันแล้วละก็จะทำให้ เจ้ามือ มีสถานภาพเป็นผู้อุปถัมภ์ ที่มีอำนาจ หรืออิทธิพล ถ้าในกรณีที่เจ้ามือ มิได้เป็นเจ้าของทรัพยากรทางการเมืองประเภทใด เป็นแต่เพียงสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรดังกล่าวแล้วละก็ เราไม่อาจกล่าวได้ว่าเจ้ามือมีสถานภาพที่สูงกว่าได้ ที่กล่าวถึงมานี้เป็นการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้าน ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) และ ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมืองเท่านั้น หากได้เปรียบเทียบข้ามกลุ่ม เพื่อนำชาวบ้านมาเปรียบเทียบกับนักการเมืองไม่ ต่อไปจะเป็นส่วนที่วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในขบวนการหาขโมยที่ดิน โดยจะทดสอบกับตัวแปรอิสระ (ทรัพยากรทางการเมือง) ทั้ง 4 ประเภทอันได้แก่

X_1 ; ปัจจัยทางด้านพื้นฐานในการดำรงชีพ อันได้แก่ บ้าน ที่ดิน แรงงาน เงินทุน เป็นต้น

X_2 ; ปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์ อันได้แก่ การให้เงินกู้ยืมทางการเกษตร หรือ การให้เงินกู้ยืมช่วยเหลือ ในกรณีอื่น ๆ เช่น การจุนเจือครอบครัว เป็นต้น

X_3 ; ปัจจัยทางด้าน การให้ความคุ้มครองและอิทธิพล ได้แก่ การเป็นคนกลางที่ช่วยไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท เป็นผู้ค้าประกันในกรณีที่เกิดคดีความ การเป็นผู้ประสานงาน หรือช่วยกิจการงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ช่วยป้องกันชาวบ้านจากการถูกเอาเปรียบ

X4 ; ปัจจัยทางด้านการบริการสาธารณะ ได้แก่ การบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือกิจการสาธารณะ เช่น สร้างถนน เชื้อนกันน้ำ หรือสิ่งก่อสร้างในชุมชน เป็นต้น

ความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ (X1)

1. ถ้าพิจารณาเฉพาะที่ดิน แรงงาน และเงินทุน จะพบว่า มีลักษณะ เป็นต้นทุน หรือปัจจัยการผลิต ในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ แต่ในงานวิจัยที่มุ่งเน้นความสำคัญของทรัพยากรทางการเมืองนั้น ตัวที่ดิน แรงงาน เงินทุน มีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพในทางการเกษตร ในสังคมชนบท แลนอกจากนี้แล้วโดยตัวของปัจจัยการผลิตเอง ก็สามารถที่จะ เป็นดัชนีบ่งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในทางสถานภาพของคนได้ ถ้าหากว่า ความหมายของสถานภาพนี้จะพิจารณาใน 2 มิติ ของการควบคุม (เป็นเจ้าของ) และการใช้ทรัพยากร ดังกล่าวในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สถานภาพที่จะพิจารณาในมิติแรกเป็นมิติในเชิงสถิต ในอีกมิติหนึ่งเป็นมิติในเชิงพลวัตความสำคัญจะอยู่ที่ ถ้ากล่าวว่าคุณค่าใดมีสถานภาพที่สูงกว่า (มองในเชิงเปรียบเทียบ) นั้นหมายความว่า มิติในเชิงสถิต (การควบคุมหรือเป็นเจ้าของ บ้าน ที่ดิน และแรงงาน จะต้องสูงกว่า) และมิติในเชิงพลวัต (การใช้ปัจจัยดังกล่าวในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยน) จะต้องสูงด้วย นั่นเอง

ความสำคัญของลักษณะบ้าน

ลักษณะบ้านที่กล่าวถึงนี้ มีความหมายในเชิงวัตถุ หมายถึง ราคาที่สามารถประเมินตีค่าเป็นเงินได้ ขนาด ขอบเขต อาณาบริเวณของบ้าน ที่มักจะแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ ของเจ้าของบ้านได้ โดยทั่วไปในสังคมชนบท เรามักจะพบว่า สภาพบ้านของชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป มักนิยม สร้างบ้านชั้นล่าง เป็นตึกชั้นบนเป็นไม้ เพื่อที่ว่าอากาศจะได้ถ่ายเทได้สะดวก สภาพบ้านจึงมักไม่คร่ำจะกว้างขวางใหญ่โตนัก และที่เห็นได้ชัดก็คือ แทบทุกบ้านมักไม่นิยม สร้างรั้ว หรือกำแพงบ้านอย่างมิดชิด มักจะสร้างบ้านเปิดโล่ง ถ้าแขกมาหากก็สามารถเข้ามาในบ้านได้เลย เป็นต้น ประเด็นนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญ ของสภาพของบ้านเรือนของชาวบ้านกับสภาพบ้านของเจ้ามือหยาตดิน ลักษณะความแตกต่างที่จะพบเห็นได้กล่าวคือ

ก. สภาพบ้านของนายวิวัฒน์

นายวิวัฒน์ มีบ้าน 2 หลังในอาณาบริเวณที่ดิน ที่สร้างกำแพงล้อมรอบ ประมาณ 3-4 ไร่ ลักษณะของกำแพงเป็นซีเมนต์ทึบหนา ความสูงประมาณ 2 1/2 เมตร มีเหล็กแหลมวางเหนือยอดกำแพงทากให้ไม่สามารถที่จะมีผู้ใดปีนกำแพงดังกล่าวได้ มีประตูรั้วที่ใช้เปิดเข้า-ออก 3 ประตู ประตูหน้าที่ควบคุมด้วยรีโมท จะปิดตาย จะเปิดเฉพาะประตูด้านหลัง หรือประตูข้างเท่านั้น แต่ถ้ากรณีที่ไม่มีแขก ประตูทั้ง 3 ก็จะปิดเช่นกัน การเข้าออกของคนในบ้านนั้น จะใช้เฉพาะประตูหน้า (เพราะควบคุมการปิด-เปิดโดยระบบรีโมท) ซึ่งถ้าแขกหรือคนมาบ้านที่รู้จักเจ้าของบ้านเป็นอย่างดี ก็จะมาติดต่อการทางประตูด้านข้างเท่านั้น ส่วนภายในบ้าน เหตุที่มีบ้านสองหลังในบริเวณเดียวกันนั้น หมายเลข 1 ได้เล่าให้ฟังว่า เป็นเพราะ นายวิวัฒน์ ต้องการจะหลบแขกที่ไม่พึงปรารถนา เพราะสภาพของบ้านนั้นค่อนข้างจะคับซอ สดวกานการจะหลบหลีกซุกซ่อน อีกประการหนึ่ง การทำบ้านดังกล่าวก็เพื่อไว้เป็นที่ สํารอง สำหรับ เป็นสถานที่ประกอบการทนายาศึกษาที่ดิน ในกรณีที่ได้รับแจ้งข่าวจาก "ม้าเร็ว" ว่ามีหน่วยอื่นจะ เข้ามานพื้นที่ ก็จะ เคลื่อนย้ายมาที่บ้านนายวิวัฒน์ ซึ่งอยู่ ไม่ไกลจนเกินไปนัก และมีสถานที่ที่พร้อม สำหรับการประกอบการทนายาศึกษานั้นเอง

จากการเปิดเผยของหมายเลข 3 เล่าให้ฟังว่าเฉพาะกำแพงบ้านอย่างเดียว (ไม่รวมตัวบ้าน) ราคาเมื่อ 10 กว่าปีมาแล้ว ประมาณ 6-7 แสนบาท ซึ่งดูจะไม่จำเป็นสำหรับชาวชนบทเท่าไรนัก ที่จะต้องสร้างกำแพงหนา มีเหล็กแหลมสูงอยู่ด้านบน และครอบคลุมอาณาบริเวณที่กว้างขวางเช่นนั้น โดยเฉพาะอาชีพหลักของนายวิวัฒน์ คือเป็นชาวสวน ต่อมาพัฒนามาทำธุรกิจสิ่งก่อสร้าง (ขนาดเล็ก) เป็นเจ้าของตึกแถว และอาคารพาณิชย์ ในตลาด 2-3 แห่ง แต่ปรากฏว่าลูกค้าที่มาติดต่อธุรกิจของนายวิวัฒน์ มักไม่มาติดต่อที่บ้าน จะติดต่อที่สำนักงานไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรก็ตาม

จะเห็นว่า จากการเปิดเผยของ หมายเลข 1 และหมายเลข 3 ชี้ให้เห็นว่านอกจากความใหญ่โต หรูหรา ความกว้างขวาง ของตัวบ้านจะแสดงถึงฐานะของเจ้าของบ้าน แล้วนั้น เจ้าของบ้านมักมีเหตุผลที่สำคัญว่า นั่นคือ เป็นเหตุผลในทางธุรกิจที่ดิน ซึ่งถ้าใช้บ้านเป็นสถานที่ประกอบการแล้วละก็ ลักษณะของบ้านดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว คุณจะมีควมจำเป็นอย่างยิ่ง เหตุผลนี้

จะพบได้เช่นกัน ถ้าวิเคราะห์ถึงสภาพบ้านของนายวินัย ซึ่งใช้เป็นสถานที่ประกอบการหว่านตัดดินอยู่ เป็นประจำ

ข. สภาพบ้านของนายวินัย

กล่าวได้ว่า ถ้าพิจารณาจากภายนอก แล้วสภาพบ้านของนายวินัยจะ เหมือนกัน ทุกประการ กับบ้านของนายวิวัฒน์ไม่ว่าจะเป็นอาณาบริเวณ รั้ว กำแพง ประตู แต่บ้านนายวินัยนั้น ทางเข้าบ้าน ลึกลับ ซับซ้อนกว่ามาก อยู่ในเขตป่ารกทึบ สองข้างทางเป็นป่า สวน มีบ้านเรือน อยู่ไม่มาก แต่ถ้าสังเกตจะพบว่าลักษณะของบ้านนั้นจะแตกต่างจากบ้านเรือนบริเวณใกล้เคียงอย่าง เห็นได้ชัด ทั้งภายนอกและภายในบ้าน กล่าวคือ ภายในบ้าน จะประกอบด้วย อาคาร 3 หลังใน บริเวณใกล้เคียงกันหลังหนึ่ง ใช้เป็นโกดังเก็บของ (สินค้า) อีกหลังหนึ่งที่อยู่ติดตั้งกำแพงจะใช้ เป็นที่ทำงาน ที่เก็บวัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจการหว่านตัดดินโดยเฉพาะ ส่วนตึกใหญ่ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย นั้น จะเป็นแผนกรับผิดชอบทางการเงิน ซึ่งนายวินัยและเจ้ามือ จะเป็นผู้ประจำการอยู่ตึกนี้ ซึ่งห้ามบุคคลภายนอกเข้าโดยเด็ดขาด หมายเลขที่ 4 และ 5 ได้เปิดเผยให้ผู้วิจัยทราบว่าภายในตึก นั้นจะมีทางเข้า 2 ด้าน ด้านที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยจะเป็นด้านหน้า ส่วนที่นายวินัยควบคุมอยู่นั้นจะเข้า ทางด้านข้าง ซึ่งแยกต่างหากจากด้านหน้า หมายความว่า ถ้าผู้เข้าทางด้านประตูหน้าจะไม่สามารถทะลุเข้าไปถึงที่ประกอบการภายในแผนกการเงินได้ เมื่อเวลาประชุมลับ ประตูจะถูกปิด ตาย และในวันที่ทำการ (วันหว่านออก) นั้นจะไม่มีใครเข้าไปได้การติดต่อไม่ว่าจะธุระสำคัญหรือไม่อย่างมากที่สุดติดต่อที่หน้าตึกนี้เท่านั้น ดังนั้นเรื่องในทางฐานะทางการเงินของเจ้ามือจึงไม่เปิด โอกาสให้ใครทราบได้ แม้กระทั่งหมายเลข 6 ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายวินัย โดยตรง ก็ยังไม่เข้าไป เกี่ยวข้องเลย (อาจจะ เป็นเพราะหมายเลข 6 อายุ น้อย 18 ปี อาจจะ ไม่รู้ว่าอะไรที่ควรเปิดเผยหรือไม่ นายวินัยจึงมักไม่ทำให้บุตรสาวของตน เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพราะไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง) ส่วนหมายเลข 4 และ 5 ซึ่งเป็นบุตรชาย นายวินัยนั้นและหมายเลข 5 ที่เป็นคน เดินไปด้วยจึงทำให้ หมายเลข 4 และ 5 สามารถจะเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวได้ นอกจาก นี้ภรรยาของนายวินัย ก็จะไม่เข้าไปสถานที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้มีสาเหตุเพราะนายวินัยไม่ไว้ใจ หากเป็นเพราะว่าภรรยาไม่น่ามีหน้าที่รับผิดชอบ หรือเกี่ยวข้องโดยตรง นั่นเอง

ค. สภาพบ้านของนายวิเวก

บ้านของนายวิเวก ถึงแม้ว่า จะไม่มีรั้วที่เป็นกำแพงที่บุงสูง แต่ทว่า ก็คงมีรั้วรอบขอบชิดที่แน่นอน อาณาบริเวณกว้างขวาง บ้านของนายวิเวก นั้นจะพบว่าทรูทร่า ระดับประตาด้วยของมีค่า ลักษณะของรั้วจึงเป็นรั้วโปร่ง ซึ่งถ้ามองจากภายนอกจะพบว่า เป็นบ้านที่มีความงามกว่าบ้านในละแวกใกล้เคียง หมายเลข 9 เล่าให้ฟังว่า นายวิเวก นั้น มักจะต้อนรับแขกผู้ใหญ่ (นักการเมือง เป็น ส.ส หรือ ส.จ.) ที่มักจะแวะมาเยี่ยม หรือมาติดต่อธุรกิจการงานประจำ นอกจากนี้เมื่อถึงเทศกาลสำคัญ ๆ นายวิเวกก็มักจะจัดงานเลี้ยง เช่น เทศกาลปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจาก มีความพร้อมในด้านสถานที่ ประกอบด้วยนายวิเวกมีลูกน้องที่ช่วยงานอย่างแข็งขัน ส่วนเหตุผลที่นายเวก มักจะช้บ้าน เป็นที่สังสรรค์ นั้นก็เนื่องจากนายวิเวก มิได้ช้บ้านเป็นสถานที่ประกอบการหาชาติดิน แต่อย่างใด ทางเข้าบ้านนายวิเวกก็สะดวกสบาย อยู่ใกล้ถนนใหญ่ (ทางหลวงแผ่นดิน)

นอกจากนี้ หมายเลข 7 ได้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า การที่นายวิเวกช้บ้านเป็นที่จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ บ่อย ๆ นั้น ต้องการจะสร้างชื่อเสียง เครดิต ความนับหน้าถือตา ที่ดูเหมือนว่าการจัดงานเลี้ยงแต่ละครั้งนั้น จะช้เงินมาก แต่จริง ๆ แล้ว ส่วนหนึ่งเจ้ามือหาชาติดินด้วยกันลงขันกันออก อีกส่วนหนึ่ง แขกผู้ใหญ่ หรือแขกพิเศษ มักจะช่วย ซอง (เงิน) ครั้งละค่อนข้างมาก ๆ เป็นพัน ๆ ขึ้นไป

ดังนั้น จากการเปิดเผยของ หมายเลข 9 และ หมายเลข 7 จะเห็นว่า บ้านในความหมายของนายวิเวก อาจจะถูกเสมือน เป็นการแสดงถึงฐานะที่ดี แท้จริง ๆ แล้ว เหตุผลที่สำคัญกว่า นั้นเป็นเรื่องของการประสานงานกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในขบวนการหาชาติดินด้วย และในแง่มุมมองความสัมพันธ์กับชาวบ้านนั้น การเปิดเผยฐานะ และแสดงให้เห็นถึงการรู้จัก สนิทสนมกับคนใหญ่คนโต นั้นในสังคมชนบท ถือได้ว่าเป็นการสร้าง เครดิต ชื่อเสียง และความไว้วางใจให้แก่ชาวบ้าน นั่นเอง

ต่อไปจะพิจารณาถึง การควบคุมเป็นเจ้าของ ที่ดิน ความสำคัญของที่ดิน

ความสำคัญของที่ดิน

ถึงแม้ว่าที่ดินจะเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเกษตรกรรมก็ตาม การถือครองที่ดินของคนในชุมชน ยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ เมื่อมีที่ดินแล้วปัจจัยการผลิตอื่นที่จะต้องมีความคู่กับการมีที่ดินก็คือ แรงงาน และ เงินทุน รวมตลอดถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ในทางเกษตรกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ความสำคัญของที่ดินในแง่ปัจจัยการผลิตแล้ว ที่ดินยังสำคัญในแง่ของการเป็นธุรกิจ ทั้งนี้เพราะในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา ราคาที่ดินขยับตัวสูงขึ้นมาก ดังนั้นคนที่มั่งมีฐานะดี จึงมักจะนิยมสะสมที่ดินไว้เป็นจำนวนมากทั้งนี้มิใช่เพื่อการเกษตร แต่ทว่าเป็นเรื่องของธุรกิจ การเก็งกำไร การซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ดิน ซึ่งส่วนผลกระทบให้พื้นที่ที่ซื้อเพื่อการเกษตรนั้นลดน้อยลง ที่ดินผืนใหญ่ในปริมาณพล ผู้ที่เป็นเจ้าของมักจะมิใช่เกษตรกร (ชาวบ้าน) โดยทั่วไป แต่มักจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี ด้วยเหตุนี้เองที่ปัจจัยหนึ่งในการวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจ จึงวัดจากการถือครองที่ดิน นั่นเอง ดังจะเห็นได้จาก

ก. การถือครองที่ดินของนายวิวัฒน์

จากการเปิดเผยของ หมายเลข 2 ซึ่งเป็นคนสนิทและทำงานกับนายวิวัฒน์มานานรวม ๗ 20 ปี ได้เล่าให้ฟังว่า

"นายวิวัฒน์นั้น มีที่ดินมาก ทั้งที่มีใบ (น.ส. 3 หรือโฉนดที่ดิน) และไม่มีใบ ที่ดินทางการเกษตรนั้นดูเหมือนจะไม่เท่าไร ราว ๆ ร้อยกว่าไร่ ไม่เกินสองร้อยไร่ เขามักจะซื้อที่ท่าเล หรือที่ราคาถูก เอาไว้มากกว่าที่จะมุ่งซื้อที่เพื่อทำสวน และเงินรายได้จากสวนปีหนึ่งก็ตกไม่เท่าไร รายได้ที่หลัก ๆ จริง ๆ จะมาจากธุรกิจทางที่ดิน (สิ่งก่อสร้าง ซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ดิน เป็นต้น) ส่วนที่ท่าเลนนั้น เขาซื้อไว้เก็งกำไรเข้าหุ้นกับนายวิเวกและเพื่อน ๆ สร้างอาคารพาณิชย์ พวกตึกแถว ส่วนที่ที่ไม่มีใบนั้นมักจะเป็นที่ป่า

ที่ติดเขา ที่พวกนี้ราคาถูกมาก เขาก็ซื้อทิ้ง ๆ ไว้ บางครั้งลูกหนักก็เอาที่มาจาก
จ่านองไว้และเมื่อไม่มีเงินมาได้คืนก็เลยบอกขายให้แก่ นายวิวัฒน์ เขาก็ซื้อ
มา เป็นเงินไม่มากนัก"

จะพบว่า ด้วยตัวของการ สะสมที่ดินในเชิงธุรกิจ นั้นไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน
เท่าใดนักกับกลุ่ม บุคคลที่เกี่ยวข้องในขบวนการหาที่ดิน ผลประโยชน์ร่วมที่ได้รับจึง
มักจะเกี่ยวข้องกับเจ้ามือด้วยกันเองหรือบรรดาพวกนายทุน พวกพ่อค้า มากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม
การมีที่ดินมากนั้น ก็ได้ให้ความหมายในเชิงทฤษฎีใหม่ เพราะชาวบ้านทั่วไปทราบกันดีว่า ที่ดินนั้น
เป็นหลักทรัพย์ที่ทำเงินมากกว่าอย่างอื่น (ในสังคมเกษตรในชนบท) ใครมีที่ดินมากก็ได้รับความ
ไว้วางใจ การนับหน้าถือตา หรือมีเครดิต ที่ดินนั่นเอง

ที่ดินที่น่าจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะได้แก่ที่ดินที่ใช้
ในการเกษตร เพราะในการเกษตรนั้นจำเป็นต้องจ้างแรงงาน (คน) มาใช้ในส่วน แรงงาน
รับจ้างนั้นส่วนหนึ่งมาจากชาวบ้านในปริมณฑลนั่นเอง เป็นแรงงานชั่วคราว ตามฤดูกาลเก็บเกี่ยว
นอกจากนี้แรงงานที่รับจ้างประจำตามส่วนนี้ ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากอีสาน กลุ่มแรงงานประจํา
มีเป็นจำนวนมากในปริมณฑล เฉพาะที่มารับจ้าง นายวิวัฒน์ ที่มีที่ดินอยู่เกือบ ๆ 200 ไร่ นั้น
(ประมาณ 3 แปลง) ก็จากราว ๆ 30 - 35 คน แล้ว นอกจากการมีที่ดินที่ค่อนข้างมากในการ
เกษตรจะมีความสัมพันธ์กับการจ้างแรงงานที่จะมากขึ้นตามตัว ก็ตาม ยังมีความสัมพันธ์กับการ
ใช้เทคโนโลยี เช่น เครื่องมือทางการเกษตร รวมตลอดจนถึง เงินทุนที่ใช้ก็จะต้องมากไปด้วย
ดังนั้น ที่ดิน แรงงาน และ เงินทุน (รวมถึงเทคโนโลยี) จึงเป็นความสัมพันธ์สามเส้า ของการ
ผลิตในทางเกษตรกรรม แต่ปัจจัยการผลิตดังกล่าว (ยกเว้นเงินทุนหรือเงินรายได้) นั้นก็ดูเหมือน
หนึ่งว่า จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มอื่น ๆ น้อยเต็มที
เพราะผลผลิตนั้นจะตกเป็นของเจ้าของที่ดิน (ได้แก่เจ้ามือ) แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งจะได้วิเคราะห์
ในส่วนสรุปท้ายเรื่องต่อไป

ข. การถือครองที่ดินของนายวินัย

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างแล้วว่า นายวินัยนั้นถึงแม้จะมีอาชีพทางการเกษตรอยู่บ้าง แต่มีใช้ เป็นอาชีพที่ทำเงินรายได้ หลักๆให้เขาแต่อย่างใด อาชีพที่สำคัญ คือ อาชีพค้าขาย รับซื้อพืชผล ทางการเกษตร การถือครองที่ดินสำหรับการเกษตรจึงมีไม่เท่าไร ไม่เกิน 100 ไร่ ส่วนที่ซื้อ ขายหรือเก็งกำไรจะมีมากกว่า แต่ดูเหมือน นายวินัยไม่ใคร่จะสนใจในการ ควบคุมเป็นเจ้าของที่ ดินเท่าใดนัก เพราะมุ่งไปทางการค้าขาย มากกว่าซึ่งทำให้ นายวินัย มีฐานะดีกว่าเจ้ามือ ทั้ง 2 คน (หมายเลข 4, สัมภาษณ์)

ดังนั้นจึงทำให้การครอบครอง มีแรงงานไว้ใช้จึงน้อยกว่า ประมาณ 15 - 20 คน ซึ่ง นายวินัยก็มักจะมาใช้งานกิจการทางการค้า มากกว่า จะใช้แรงงานในสวนการไร่ เทคโนโลยีก็ไม่ มาก ดังนั้น การถือครองที่ดินของนายวินัย ที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ในเชิงการแลกเปลี่ยนจึง น้อยมาก เมื่อเทียบกับนายวิวัฒน์ และถ้าจะว่าไปแล้วถึงแม้การประกอบอาชีพค้าขายผลิตผลทาง เกษตร โดยรับซื้อผลิตผลจากเกษตรกรนั้น ก็เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ ในเชิงการค้า ที่อาศัย กลไกของราคาเป็นเรื่องกำหนด หากใช้เป็นผลตอบแทนในเชิงความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนตามนิย านทางทฤษฎีใหม่ แต่สาเหตุที่ทำให้ อาชีพค้าขายของ นายวินัย มีนิยามในเชิงความสัมพันธ์เชิงการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อันจะนำไปสู่การมีสถานะภาพ และอิทธิพลที่สูงกว่านั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยและ เหตุผลอื่น ๆ ดังจะได้ สรุปเปรียบเทียบ และชี้ให้เห็นในตอนท้ายเรื่องต่อไป

ค. การถือครองที่ดินของนายวิเวก

อาชีพ นายวิเวก นั้น ถึงแม้จะเป็นเกษตรกร แต่อาชีพที่ทำรายได้ดีกว่านั้น คือ การ ร่วมลงทุน กับ นายวิวัฒน์ และเพื่อน ๆ ก่อสร้างอาคารพาณิชย์ ตึกแถวไว้ขาย รวมตลอดถึง การทำธุรกิจที่ดินประเภทซื้อขาย แลกเปลี่ยน และการเป็นนายหน้าไปในตัวด้วย ที่ดินสำหรับการ เกษตรของ นายวิเวก จึงมีไม่มากนัก ประมาณร้อยกว่าไร่ (หมายเลข 9, สัมภาษณ์) ส่วนใหญ่ นายวิเวก จะนิยมซื้อที่ทำเอาไว้ทำธุรกิจมากกว่า ก็เท่ากับว่าเทคโนโลยี การจ้างแรงงาน สำหรับใช้ในทางการเกษตร ก็ไม่มากเท่าใดนัก นั่นคือ ที่ดินที่ใช้ทางการเกษตร การเป็นเจ้าของ แรงงานและเงินทุน (เทคโนโลยีทางการเกษตร) ก็เท่ากับว่าหลักเกณฑ์เรื่องปัจจัยการผลิตที่จะ

ใช้เป็นตัวแบ่งแยกว่าใครมีสถานภาพสูงกว่าใคร ถ้าพิจารณาเฉพาะที่ดิน แรงงาน เทคโนโลยี และเงินทุนที่ใช้ในการผลิต ก็มีได้สูงกว่า ชาวบ้านบางคนเท่าคนัก ดังนั้นการพิจารณา เฉพาะจุด ๆ นี้ จึงมีอาจเป็นการบอกได้ว่าเจ้ามือ นั้นมีสถานภาพที่สูงกว่าได้เลย

ต่อไปจะประเมินเปรียบเทียบทรัพย์สิน (ที่คิดเป็นเงินแล้ว) ของเจ้ามือแต่ละราย การประเมินทรัพย์สินนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวทุก ๆ ท่าน กล่าวคือ ถ้าประเมินทรัพย์สินของนายวิวัฒน์ ก็จะสัมภาษณ์ หมายเลข 1, 2 และ 3 เมื่อได้ผลลัพธ์เท่าใด ก็นำมารวมกัน แล้วหาค่าเฉลี่ยโดยหารด้วย 3 ส่วนคนอื่น ๆ คือ นายวินัย และนายวิเวก ก็คิดกันตนเองเดียวกัน ทั้งนี้การประเมินหลักทรัพย์นั้น จะนับที่ดิน บ้าน รถยนต์ เงินสดในธนาคาร (คาดเดาคร่าว ๆ) เป็นต้น ดังนี้คือ

<u>นายวิวัฒน์</u>	มีหลักทรัพย์ที่คิดเป็นเงินประมาณ	66.15	ล้านบาท
<u>นายวินัย</u>	มีหลักทรัพย์ที่คิดเป็นเงินประมาณ	87	ล้านบาท
<u>นายวิเวก</u>	มีหลักทรัพย์ที่คิดเป็นเงินประมาณ	40	ล้านบาท

หมายเหตุ : การคิดหลักทรัพย์ นายวินัยนั้น ประเมินจากการทําสื่อมูลที่ได้จาก

หมายเลข 4, 5, 6 มารวมกัน แล้วหารด้วย 3

การคิดหลักทรัพย์ นายวิเวก ประเมินจากการทําสื่อมูล ที่ได้จาก

หมายเลข 7, 8, 9 มารวมกัน แล้วหารด้วย 3

อย่างไรก็ตามการประเมินทรัพย์สิน โดยคิดหน่วยเป็นเงินนี้มีโอกาสคลาดเคลื่อนได้สูง แต่อย่างน้อยก็พอจะเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบได้ และ นอกจากนั้นการคิดคำนวณทรัพย์สินที่ประมาณค่าเป็นเงินสดนั้น ก็ยังมีได้หักลบผลกำไร-ขาดทุน จากธุรกิจหลายที่ดินในแต่ละงวด ทั้งนี้เพราะข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถมองเห็นได้ในเชิงรูปธรรมบางส่วน ประกอบกับผู้ข่าวไม่มีใครจะยินดีเปิดเผย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขาดข้อมูลในส่วนนี้มาวิเคราะห์ แต่ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ไม่ว่าการประกอบการหลายที่ดิน จะทำกำไร หรือขาดทุนเท่าใดก็ตาม เจ้ามือก็จะนำเงิน ดังกล่าวมาร่วมลงทุนในกิจการงานของเขา (ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว) ดังนั้นการวิเคราะห์ประเมินทรัพย์สินที่ใช้หลักเกณฑ์ ดังกล่าวจึงน่าที่จะครอบคลุมได้ ในระดับหนึ่ง

ประเด็นที่จะ เป็นปัญหาตามมาก็คือ ในปริมณฑลที่ศึกษาี้ ฐานะทาง เศรษฐกิจของเจ้ามือ ทั้ง 3 นั้นดีกว่าคนอื่น ๆ ในปรอมณฑลหรือไม่ ถ้าเจ้ามือมีฐานะทาง เศรษฐกิจสูงกว่า (ดีกว่า) คนอื่น ๆ ก็หมายความว่าเจ้ามือมีสถานภาพ (ทาง เศรษฐกิจ) ในมิติเชิง สกิตย์ที่ดีกว่าตามไปด้วย และ เมื่อเป็นเช่นนั้น เจ้ามือี่ฐานะที่ ดีที่สุด หรือไม่มี

ประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่าน ได้ให้ความเห็นร่วมกันว่าเจ้ามือ ยังมีใช่เป็น คนที่มีฐานะที่ ดีที่สุด ในปริมณฑล เป็นแต่เพียง เป็นคนที่มีฐานะดีเท่านั้น คนที่มีฐานะที่ ดีที่สุด อาทิเช่น แก้วแก้ว ไพลาน แก้วแก้วจิตร ที่มีอาชีพหลักทางค้าขาย แต่มีอาชีพรองคือการปล่อยเงินกู้ มีฟาร์มกึ่ง หลายร้อยไร่ เป็นต้น แต่ถ้าจัดลำดับผู้มีฐานะดี ใน 10 คนนั้น เจ้ามือทั้ง 3 ราย ก็ติด 1 ใน 10 ของปริมณฑล เช่นกัน

เมื่อถึงจุดนี้ ถ้าเรามองการมีสถานภาพสูงกว่าในแง่ฐานะทาง เศรษฐกิจ แต่เพียงอย่าง เดียว ในแง่มุมมองแล้วละก็ จะพบว่าเจ้ามือมีใช่เป็นบุคคลที่มีสถานภาพสูงสุด ตามความคิดคำนึงไม่ แต่ผู้วิจัยมีได้มองในแง่มุมมองเดียวหรือในมิติเดียว เช่นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การมองสถานภาพนั้นจะต้อง มองในแง่มุมมองของความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนเป็นหลักด้วย นั้นหมายความว่า จะต้องวิเคราะห์ สถานภาพในแง่มุมมองของการใช้ทรัพยากร (ใช้จ่ายเงิน) ที่ทำให้เจ้ามือมีฐานะดีนั้นสร้าง ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ผลตอบแทนกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมอย่างไร ใครได้อะไรตอบ แทน จากการแลกเปลี่ยน ดังนั้นในการวิเคราะห์ประเด็นนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์ ถึงปัจจัยทางด้าน วิฤกตการณ์ (X₂) และปัจจัยทางด้าน การบริการชุมชน (X₄)ควบคู่กันไปด้วย ซึ่ง หมายความว่า การวิเคราะห์ถึงการใช้จ่ายเงิน (อันเป็นหลักทรัพย์ที่แปลงค่าแล้ว) ในการสร้าง ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนนั้น จะทำให้ทราบถึงผลตอบแทน เมื่อทราบถึงผลตอบแทนที่แต่ละฝ่าย ได้รับว่าใครได้รับมากกว่ากัน แล้วละก็จะทำให้ทราบต่อไปอีกด้วยว่า สถานภาพของเจ้ามือั้นเป็น เช่นไร (เป็นผู้อุปถัมภ์ ผู้มีอำนาจ และอิทธิพล เป็นต้น)

ปัญหาที่ติดตามมาจากการวิเคราะห์สถานภาพ ทั้งในแง่มุมมองทางฐานะทาง เศรษฐกิจและ ในแง่มุมมองของการใช้ฐานะดังกล่าวสร้าง ความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนที่จะก่อให้เกิดความแตก ต่างทางสถานภาพ เมื่อเป็นเช่นนั้น จะมีความแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ระหว่างเจ้ามือ กับแก้วแก้ว ที่มุ่งค้าขาย ฐานะทาง เศรษฐกิจก็สูงกว่า ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนทางการค้า ก็น่าไป

สู่การ (ผลตอบแทน) ที่สูงกว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ สถานภาพของเจ้าแก่ นั้นจะ เป็น ผู้บุกกัมภ์ที่มี อำนาจอิทธิพลคนกลางที่มีอำนาจ และอิทธิพล ได้หรือไม่

ต่อประเด็นนี้ ปัญหาพื้นฐานอยู่ที่ว่า การแลกเปลี่ยนเชิงการค้า นั้น แตกต่างอย่างไร กับการแลกเปลี่ยนที่จะนำไปสู่การแตกต่างทางสถานภาพ โดยนัยที่ทฤษฎีใช้ในการวิจัย ถึงแม้ว่า จะมีทรัพยากรในการแลกเปลี่ยนเหมือนกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกันก็ตาม ประเด็น นี้เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าความสัมพันธ์ใดเป็นความสัมพันธ์ เชิงแลกเปลี่ยน ที่จะนำไปสู่ความแตกต่างทาง สถานภาพ นั้น อยู่ที่ เงื่อนไขจำเป็นทั้ง 3 ประการ (อ้างถึงแล้ว) นั่นคือ

- 1) มีความแตกต่างทางสถานภาพ หรือไม่
- 2) ลักษณะของการแลกเปลี่ยนเป็นอย่างไร
- 3) ความสัมพันธ์ต้อง เป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่เผชิญหน้ากันโดยตรง (face - to - face)

การแลกเปลี่ยนตามนัยทฤษฎีนั้นจะต้องครบทั้ง 3 ข้อ จึงจะถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เพียงพอ ของการแลกเปลี่ยน ตามความหมายของทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์และ เมื่อพิจารณา ในแง่ข้อเท็จจริงจะ พบว่า

- ดัชนีที่ใช้วัด หรือเป็นมาตรฐานการแลกเปลี่ยนทางการค้านั้น จะต้อง เป็น หน่วยเดียวกัน (เงิน) เสมอ ซึ่งดัชนีที่ใช้วัดการแลกเปลี่ยนตามนัยของทฤษฎีนั้น เห็นว่าไม่จำเป็น อาจจะเป็นสิ่งของต่างชนิด ต่างประเภทกันได้ที่สามารถเทียบเท่ากันในเชิงคุณค่า (value) นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเชิงการค้า นั้น โดยตัวของมันเอง จะยุติและสิ้นสุดลงในแต่ละครั้ง นั่นคือ กระบวนการแลกเปลี่ยนจะยุติลงเพียงครั้งเดียว ไม่มีเหตุผลและความชอบธรรมในการที่จะอธิบาย พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ (ตามนัยทฤษฎี) ได้

- การแลกเปลี่ยนทางการค้านั้น หากปัจจัยที่จำเป็นในข้อที่ 3) ที่ว่าลักษณะของการ แลกเปลี่ยนนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (face - to - face) ไม่สามารถให้ใครมาแลกเปลี่ยนหรือมีความสัมพันธ์ทดแทนกันได้ แต่การแลกเปลี่ยนในเชิงการค้า นั้น สามารถทดแทนกันได้ ในการสร้างความสัมพันธ์ (ผ่านคนกลาง) เป็นต้น

หลักการที่กล่าวถึงนี้ เป็นหลักการในเชิงทฤษฎีที่ช่วยอธิบายว่า ทำไมเจ้าแก้มจิตร และ เจ้าแก้มทาส ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง จึงไม่เป็นผู้อุปถัมภ์ หรือผู้มีอำนาจและอิทธิพล ตามนัย ทางทฤษฎีได้ แต่นั่นเป็นหลักการในเชิงทฤษฎีเท่านั้น การวิเคราะห์นั้นจะต้องวิเคราะห์จากพื้นฐาน ของข้อเท็จจริง ร่วมด้วย ข้อเท็จจริงที่ว่านี้หมายถึงการใช้เงิน หรือฐานะทางเศรษฐกิจในการสร้างความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนอย่างไร ประเด็นนี้ จึงจะวิเคราะห์ร่วมกันการวิเคราะห์สถานการณ์ของเจ้ามือหยาได้คิด ดังจะได้กล่าวถึงดังต่อไปนี้

2. การใช้หรือแสดงปัจจัยพื้นฐาน (X1)

มาสู่ประเด็นที่ว่าเจ้ามือใช้หรือแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ จากการใช้ทรัพยากรอันได้แก่ บ้าน ที่ดิน แรงงาน หรือเงิน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เชิง แลกเปลี่ยน ประเด็นนี้จะวิเคราะห์จากในแง่มุมของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล 3 ฝ่าย อันได้แก่

- 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับ ชาวบ้าน
- 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับ ตำรวจ
- 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับ นักการเมือง

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับ ชาวบ้าน

ชาวบ้าน หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในบริเวณผลที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นการเกษตรที่เกี่ยวกับการทำสวนผลไม้ ฝรั่งไทย และ เลี้ยงกิ้งกูดาค่า มีส่วนน้อยเท่านั้นที่ประกอบอาชีพในทางพาณิชย์กรรม ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านจึงไม่ค่อยดีเท่าไร แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้หมายความว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเกษตรกร นั้นจะยากจนที่สุดในบรรดาอาชีพอื่น ๆ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากในพื้นที่บริเวณนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะมีที่ดินเป็นของตนเองและที่ดินมักจะมีการกระจายการถือครองที่ดินในหมู่เกษตรกรด้วยกัน ถึงแม้ว่าปัจจัยการผลิตทาง เกษตรกรรมนั้นประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ ที่ดิน แรงงานและ เงินทุน แต่การเป็นเจ้าของและถือครองที่ดินในการทำเกษตรกรรมน่าจะมีความสำคัญมากกว่า การมีเฉพาะแรงงาน หรือเงินทุนแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ก็

เนื่องมาจากลักษณะของการผลิต เป็นการผลิตเพื่อขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เหลือก็ส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลางอีกต่อหนึ่ง ลักษณะการผลิตยังมีช้เป็นการผลิตขนาดใหญ่ ที่จำเป็นต้องใช้แรงงาน และเงินทุนจำนวนมาก และถ้าจะว่าไปแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่นั้นมักจะอาศัย และพึ่งพาแรงงานในครอบครัวเป็นหลักก่อน (ในกรณีที่มีส่วนไม่เกิน 15 ไร่) แต่ถ้าในกรณีที่มีที่ดิน 20 ไร่ขึ้นไปแล้ว จะมีการจ้างแรงงานจากคนอื่นสาน ที่มาขายแรงงานโดยเป็นคนงาน อยู่ตามสวนต่าง ๆ นั้นเอง (ซึ่งจะกล่าวถึง เรื่องปัจจัยการผลิต อันเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากร ทางการเมืองที่ว่าด้วยเรื่อง ของปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ในลำดับต่อ ๆ ไป

แต่ความสำคัญหรือประเด็นสำคัญของ ชาวบ้าน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีได้อยู่ที่ว่า ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่นั้นเป็นเกษตรกร หรือเป็นแรงงานรับจ้าง ประเด็นหลักอยู่ที่ว่า ชาวบ้านในปริมาณพลนี้ส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดนั้นเป็นลูกค้า หรือผู้ซื้อรายได้นั้น จากเจ้ามือในรายที่ศึกษาอยู่นี้เอง จากการเปิดเผยของ นายวินัย เจ้ามือกล่าวว่า

"ชาวบ้านที่นั่นนั้น ซื้อหอยกันแทบทุกบ้าน (หมายถึง ครอบครัว) แทบจะไม่มีบ้านไหนที่ไม่ซื้อ ถึงพ่อ-แม่ ไม่ซื้อ แต่ลูกก็ยังซื้อ ที่ไม่เคยซื้อเลยเห็นจะไม่มี ส่วนใหญ่ที่ซื้อแล้วมักจะซื้อประจำ ถ้าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ ทั้งหมดพวกที่ซื้อ ประจําแทบทุกงวด ก็ตกราว ๆ 95% ของทั้งหมด ยิ่งถ้าถูกเลขสัปดาห์สองงวด ก็ยิ่งจะซื้อมากกว่าเดิมอีก"

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พูดคุยกับคนขาย คนเดินโหยหลายท่าน และได้สัมภาษณ์ หมายเลข 1 อย่างเจาะลึก ในประเด็น กลุ่มผู้ซื้อรายได้นั้น ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังนี้ กล่าวคือ

โดยทั่วไปแล้ว หอยไต่ดิน จะมีผู้ซื้อกว้างขวาง และเป็นที่นิยมของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ซื้อหอยไต่ดินสามารถที่จะแบ่งกว้าง ๆ ได้คือ

1) ผู้ซื้อชั่วคราว หมายถึงผู้ซื้อหอยไต่ดิน เป็นครั้งคราว ไม่ได้ซื้อติดต่อกันทุกงวด จะซื้อก็ต่อเมื่อต้องการเลี้ยง ไชคินครั้งใดครั้งหนึ่ง จึงเป็นการซื้อเพื่อต้องการเลี้ยง ไชคินมาก

กว่าที่จะซื้อเป็นกิวาตร โดยผู้ซื้อจะไม่เฝ้าติดตามซื้อทุกงวดอย่างใจจดจ่อ โดยปกติแล้วกลุ่มผู้ซื้อชั่วคราวจะมีประมาณ 10% ของคนซื้อทั้งหมด

2) ผู้ซื้อประจำ หมายถึง ผู้ที่ซื้อหน่วยที่ดินบ่อยครั้ง หรือซื้อทุกงวด ทุกครั้งที่มีการออกหน่วยที่ดินโดยไม่ขาด จึงมักจะเฝ้าติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวของวงการหน่วยที่ดินอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นเลขเด่นเลขคี่จากจังหวัดต่าง ๆ หรือกระทั่งเลขที่ออกข่าวถือว่าเป็นเลขล็อก กลุ่มนี้จึงมักจะพบปะติดต่อกับเจ้ามือหรือคนในวงการเป็นประจำ นอกจากนี้กลุ่มผู้ซื้อประจำบางรายจะมาจากผู้ซื้อชั่วคราว ที่เคยถูกหน่วยบ่อยครั้งขึ้นไป จึงสนใจที่จะซื้อหน่วยทุกครั้งนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ซื้อชั่วคราว และกลุ่มผู้ซื้อประจำ นั้น ก็มีได้จาเพาะเจาะจง กับเพศใด หรืออายุใดเป็นหลัก จะพบว่า การซื้อหน่วยที่ดินนั้นจะมีลักษณะดังนี้คือ

- ไม่จำกัดเพศ คือนิยมซื้อทั้งหญิงและชาย คนซื้อหน่วยที่เป็นหญิงและชาย มีปริมาณเฉลี่ยแล้วเท่า ๆ กัน
- อายุ กลุ่มคนที่ซื้อหน่วยมาก จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15-65 ปี คือ ช่วงที่พอเริ่มทำงาน และมีรายได้แล้ว โดยเฉพาะช่วงอายุ 20-40 ปี จะซื้อมากที่สุดและกล้าเสี่ยงต่อการซื้อหน่วยมากขึ้น
- วงเงินที่ซื้อ คนที่ซื้อหน่วยเป็นจำนวนเงินมาหรือ น้อยนั้นขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละคนเป็นหลัก ก็มีทั้งที่ฐานะไม่ค่อยดีแต่ซื้อหน่วยเป็นจำนวนมาก แต่อาจกล่าวได้ว่า

ในกลุ่มที่ซื้อหน่วย ที่ใช้จ่ายเงินในการซื้อหน่วย น้อยที่สุด จะอยู่ในวงเงินราว ๆ 50 บาท ต่องวด

ในกลุ่มที่ซื้อหน่วย ที่ใช้จ่ายเงินในการซื้อหน่วย ปานกลาง จะอยู่ในวงเงินราว ๆ 100 - 1,000 บาท ต่องวด

ในกลุ่มที่ซื้อหอย ที่ใช้จ่ายเงินในการซื้อหอย มาก จะอยู่ในวงเงินราว ๆ 1,000 - 10,000 บาท ต่องวด

ในกลุ่มที่ซื้อหอย ที่ใช้จ่ายเงินในการซื้อหอย มากที่สุด จะอยู่ในวงเงินราว ๆ 10,000 - 100,000 บาท ต่องวด

กลุ่มผู้ซื้อหอยที่กล่าวถึงนี้ บางครั้งจะจ่ายเงินสดซื้อ บางครั้งจะจ่ายเงินเชื่อหรือเครดิต ซื่อนั้นคือคิดผู้ขายเอาไว้ก่อนถ้าหากถูกหอยแล้วค่อยหักล้างกัน (ใช้เงินสด) หรือบางครั้งก็เอา หลักทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์มาเป็นประกันให้แก่คนขายหรือเจ้ามือ ถ้าหากว่าซื้อหอยมาก ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า พวกที่ซื้อหอยในวงเงินหลาย ๆ หมื่นบาท จนกระทั่งเป็นแสนบาทต่องวดนั้น นิยม จะซื้อ เลขวิ่ง (ซึ่งโอกาสที่จะถูกสูงมาก) และมักจะขอซื้อกับเจ้ามือโดยตรง ส่วนมากที่ เจ้ามือยินยอมมาห้ซื้อ เพราะกลุ่มนี้ เป็นพวกที่เครดิตดี และมีความชำนาญในการซื้อสูง นั่นเอง

กลุ่มลูกค้า (ผู้ซื้อ) ที่กล่าวถึง วงเงินในการซื้อนั้น จะพบว่า

- ลูกค้ารายเล็ก ๆ คือ ลูกค้าที่มีกำลังเงิน หรือวงเงินในการซื้อน้อย ถึงปานกลาง (วงเงิน 50 - 1,000) บาท ส่วนมากกลุ่มที่เป็นลูกค้ารายเล็ก ๆ นี้ เมื่อซื้อหอยแล้วจะต้อง จ่ายเงินสดเลยทันที เป็นลูกค้าที่กระจายอยู่ตามกลุ่มต่าง ๆ ที่มีค่อนข้างมากกว่าผู้ซื้อกลุ่มอื่น ๆ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ซื้อชั่วคราว อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ซื้อประจำกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักมีอาชีพเป็นเกษตรกรและ แรงงานรับจ้างจากต่างท้องที่ (ส่วนใหญเป็นแถบภาคอีสาน ที่อพยพมาขายแรงงาน)

- กลุ่มผู้ซื้อรายใหญ่ หมายถึงผู้ซื้อที่ใช้จ่ายเงินค่อนข้างมาก ถึงมากที่สุด คือระดับ หลาย ๆ พัน ถึงหลาย ๆ หมื่นร่วมแสนบาท กลุ่มนี้บางครั้งจะจ่ายเงินสดในการซื้อ ในกรณีที่ว่า เงินไม่มากเท่าใด ส่วนในวงเงินจำนวนมาก ๆ นั้นผู้ซื้อจะใช้เครดิต เป็นประกันเบื้องต้นก่อน ที่ตกลงกับผู้ขาย บางครั้งคนขายจะโทรมาถามเจ้ามือก่อนว่าจะอนุญาตให้ขายได้หรือไม่ (วงเงิน 50,000 - 100,000 ขึ้นไป) ส่วนมากแล้วถ้าวงเงินมากนั้น มักนิยมติดต่อขอซื้อกับเจ้ามือโดยตรง อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มผู้ซื้อรายใหญ่นั้นส่วนมากจะเป็นลูกค้าประเภทซื้อประจำแทบจะทุกงวด สำหรับกลุ่มผู้ซื้อรายใหญ่นั้นส่วนมากจะเป็นพวกพ่อค้า นักการพนัน (ชนิดอื่น ๆ เช่น ไพ่ เป็นต้น) พวกนี้จะซื้อในวงเงินที่สูงมาก รองลงมาก็คือ พวกชาวสวนที่มีฐานะดี ซึ่งมักจะมีการอื่น ๆ

นอกจากการเป็นเกษตรกร แล้วก็มีจะทำธุรกิจบริการ เป็นต้น

ที่น่าสังเกตรึก็คือ ผู้ซื้ออานางเงิน 50,000-100,000 บาทขึ้นไปนั้นจะมีอยู่จำนวนน้อย (10 กว่าราย) ส่วนมากแล้วมักจะอยู่ในพื้นที่เขตชุมชนเมืองส่วนหนึ่ง เป็นนักการพนันที่นิยม เล่นหวย เป็นอาชีพ อีกส่วนหนึ่งเป็นพ่อค้าและมีธุรกิจเงินทุนเงินกู้ - ยืม บริการรถเช่า เป็นต้น ที่น่าสังเกตรึก็คือ พวกนี้มักต้องการใช้เงินหมุนอย่างรวดเร็ว เป็นจำนวนมาก การเล่นหวยของกลุ่มนี้ จึงมักจะมีหลักเกณฑ์ จะซื้อเป็นจำนวนเงินมาก ๆ ก็ต่อเมื่อค่อนข้างจะแน่ใจว่า มีโอกาสสูงมาก จึงนิยมซื้อเลขวิ่งมากกว่า ซื้อเลขท้าย 2 ตัว, 3 ตัว จากการสังเกต ของ หมายเลข 1 ได้เปิดเผยแก่ผู้วิจัยว่าในบรรดา 10 กว่าราย (ประมาณ 12 - 15 คน) นั้นมีเพียง 4 - 5 คน เท่านั้นที่สามารถซื้ออานางเงินคงที่ (สูง ๆ) ได้ทุกงวด ส่วนที่เหลือ ก็จะซื้อบ้าง บ้างน้อยบ้าง เช่น ถ้าวางวันที่ 1 ถูกหวยติดกัน วันที่ 16 วางงวดถัดไปก็มักจะซื้อหวยอานางเงินที่มากกว่าเดิม เป็นต้น

ผู้ซื้อ 4 - 5 คน ที่ซื้อได้ทุกงวดนั้น เป็นเพราะใช้เงินการที่ได้จากการถูกหวยซื้อ นั่นคือ เมื่อได้กำไร ก็จะแบ่งเงินไว้จำนวนหนึ่งเพื่อนำไปซื้ออานางงวดถัดไป ถ้าหากไม่แน่ใจวางดวงหนึ่งก็จะไม่ทุ่มซื้อเป็นจำนวนมาก ๆ กรณีนี้จะต่างจากคนอื่น ๆ ที่มักจะทุ่มเงินซื้อโดยไม่ระมัดระวัง จนต้องเป็นหนี้สิน บางคนถึงกับทำรถคันที่เดินทางไปจางอง เพื่อนำเงินไปซื้อหวย หรือ ทำสัญญากู้เงินกับเอกชนซึ่งดอกเบี้ยราคาสูงมาก ดังนั้นที่กล่าวว่า คนที่ซื้อหวยติดกันมักจะก่อปัญหาหนี้สินนั้น ส่วนหนึ่งมีที่มาจากลักษณะเช่นนี้ นี้เอง อีกส่วนหนึ่ง คือ พวกที่มีรายได้น้อย ที่นิยมซื้อหวยมากกว่าคนมีเงิน หรือคนฐานะดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกลูกจ้างที่มาจากอีสาน มารับจ้างทำงานสวนจะซื้อหวยมาก มีความคาดหวังสูงต่อการซื้อหวยแต่ละครั้ง พฤติกรรมที่บ่งบอกก็คือ ในวันหวยออกจะหยุดงานเพื่อซื้อหวย และคอยฟัง เลขที่ออกจากวิทยุ เพื่อลุ้นเลขท้ายที่ตนเองซื้อ ถึงแม้ว่าในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะมีกำลังซื้อที่ต่ำ แต่ทว่า สามารถจะกระจายการซื้อไปได้อย่างทั่วถึงนั้น คือ ถ้าคิดคำนึงถึงปริมาณ (คน) ที่กระจัดกระจายในการซื้อหวย จะพบว่าในกลุ่มผู้ใช้แรงงานและคนยากจน จะซื้อหวยมากกว่าพวกที่มีฐานะดี แต่ถ้าจะพิจารณาถึงปริมาณเงินทุนที่เก็บได้ วงเงินที่เก็บได้จากการซื้อหวยของคนฐานะดี จะสูงกว่า วงเงินของผู้ใช้แรงงาน และยากจน เป็นต้น

นอกจากนี้ หมายเลข 1 ยังตั้งข้อสังเกตต่อไป ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะเศรษฐกิจ (ส่วนรวม) นอกเหนือไปจากฐานะหรือรายได้ส่วนตัว และของครอบครัว โดยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

"ยิ่งเศรษฐกิจอยู่ในภาวะไม่ดี อัตราการซื้อห่วยก็มากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากช่วงฤดูกาลบางช่วงที่คนซื้อ ประสบัญหาขาดแคลนเงินอันเนื่องมาจาก ยังเก็บเกี่ยวหรือยังขายผลผลิตไม่ได้ เช่น ในช่วงฤดูแล้ง (ประมาณเดือนธันวาคม - เมษายน) อัตราการซื้อห่วยจะยิ่งมีมากขึ้นเพราะผู้ซื้อหวังว่าเมื่อถูกห่วย ก็จะได้้นำเงินจำนวนนั้นมาช่วยค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวหรือมาช่วยค่าใช้จ่ายในการลงทุนในอาชีพหลัก ๆ แต่ในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต (ประมาณเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม) ซึ่งชาวบ้านจะมีรายได้ หรือมีเงินมากในช่วงนี้ แต่กลับปรากฏว่าการซื้อห่วยกลับลดลง (หมายถึงยอดเงินรวมทั้งหมดที่เก็บได้) เหล่านี้เป็นต้น

นั่นคือ หมายเลข 1 พยายามชี้ให้เห็นว่า ยิ่งสภาวะเศรษฐกิจไม่ดี คนจะซื้อห่วยมากกว่าภาวะที่เศรษฐกิจดี ถึงตรงนี้อาจจะขัดแย้งกับความรู้สึกอยู่ข้างแต่จากประจักษ์พยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงในปริมาณผลที่ศึกษาวิจัยได้ปรากฏเช่นนั้น ส่วนประเด็นปลีกย่อย หมายเลข 1 ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติม เป็นต้นว่า

- กลุ่มข้าราชการ จะนิยมในการซื้อห่วยน้อยกว่า กลุ่มอาชีพอื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่ามีรายได้มาจากเงินเดือน ไม่มีอาชีพเสริม มีเงินใช้ค่อนข้างตายตัว

- สถานที่และสิ่งแวดล้อม บางครั้งก็มีส่วนช่วยส่งเสริมการซื้อห่วยได้ดิน เช่น อยู่ในตลาดที่มีคนพลุกพล่านที่มีการติดต่อกันได้สะดวก มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารอย่างทั่วถึงในชุมชนดังกล่าวจะพบว่า ยอดขายห่วยได้ดินจะสูงกว่าในพื้นที่ที่เป็นชนบททางไกลความเจริญ

- คนเล่นห่วยที่กล้าได้กล้าเสีย หรือเสียครั้งละมาก ๆ นั้น ส่วนหนึ่งจะมาจากนักการพนันที่เล่นจนเป็นอาชีพ ซึ่งคนพวกนี้จะรู้จักกับคนมาก ไม่ว่าจะเป็นพวกนักเลง อันธพาล นักการเมืองท้องถิ่น รวมไปถึง ตำรวจ

จากที่ได้วิเคราะห์ถึงแนวความคิดเรื่อง ชาวบ้านในลักษณะ เกี่ยวพัน กับการเป็นผู้ซื้อ
 หายาใต้ดิน ก็ได้หมายความว่า ชาวบ้าน กับผู้ซื้อหายาใต้ดิน นั้นจะใช้แทนที่กันได้ ทั้งนี้เพราะ
 ชาวบ้านบางส่วนไม่ได้ซื้อหายาใต้ดินก็แม้จากหลักฐานข้อเท็จจริงจะชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ
 เป็นผู้ซื้อหายาใต้ดิน เป็นแต่เพียงต้องการจะชี้ให้เห็นว่า เมื่อวิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
 เจ้ามือหายาใต้ดิน กับชาวบ้านนั้น ขอบเขตและความหมายกว้างไกลกว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง
 เจ้ามือกับผู้ซื้อหายาใต้ดิน เท่านั้นเอง

ลักษณะการใช้ ทรัพยากร ที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทาง เศรษฐกิจ ของเจ้ามือ นั้น
 จะเห็นได้ชัดเจน ในแง่มุมเชิงวัตถุ อันได้แก่ สิ่งก่อสร้าง เช่น การสร้างบ้านที่หรูหราโต
 กว้างขวาง ดูแปลกไปกว่าบ้านของชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ในละแวกนั้น นอกจากนี้รวมตลอดไปถึง
 เครื่องประดับอันได้แก่ เพอร์นิเจอร์ สิ่งอำนวยความสะดวก ก็จะมีมากกว่าและราคาสูงกว่า
 ที่ชาวบ้าน โดยทั่วไปนิยมใช้กัน เช่น เจ้ามือทั้ง 3 คน ที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วนั้น พบว่า มีรถยนต์
 บ้านละ 3 คัน (ไม่รวมรถจักรยานยนต์) ซึ่งก็ดูจะไม่จำเป็นเท่าใดนัก ในสังคมชนบท ทั้งนี้ไม่
 นับรวมถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด จำนวนมากมาย วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ก็คล้าย ๆ กับคนมี
 ฐานะร่ำรวยในสังคมเมือง ไม่ว่าการนิยมจัดงานเลี้ยง เลี้ยงรับรองแขกผู้ใหญ่จัดงานสังสรรค์
 เป็นต้น ในแง่ของการใช้จ่ายต่อเดือน นั้นเป็นแสน ๆ บาท (ทั้งนี้ไม่รวมถึงการลงทุนการนำ
 เงินไปจ่ายค่าคนงาน หรือวัสดุก่อสร้างอื่น ๆ เป็นต้น) เช่นเดียวกับการใช้จ่าย เงินของนาย
 วิเวก ที่มักจะจ่ายให้กับเงินด้านภาษีสังคม (งานเลี้ยง งานบุญ ประเพณี เป็นต้น) เป็นจำนวน
 มากกว่าค่าใช้จ่าย ภายในบ้านเสียอีก (หมายเลข 7, สัมภาษณ์) จะพบว่า การแสดงฐานะ
 การใช้จ่ายเงินของเจ้ามือ นั้นจะแตกต่างจากเจ้าแก้ว จิต และ เจ้าแก้วไพศาล อย่างเห็นได้ชัด
 คือทั้งสองนั้น ไม่ชอบแสดงฐานะของตนอย่างเปิดเผย ใช้ชีวิตธรรมดา ค่อนข้างเก็บตัว ถึงแม้
 จะมีหลักทรัพย์ มากมายก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การใช้จ่ายเงินที่ฟุ่มเฟือย ของเจ้ามือ หรือการแสดงฐานะทาง
 เศรษฐกิจให้ดูมั่นคง ร่ำรวย ทั้ง ๆ ที่ก็ได้มีฐานะที่ตมามากนั้น มองผิวเผินแล้วอาจจะเห็นว่า
 เป็นการหลงใหล มัวเมา ไร้สาระ ของเจ้ามือที่มีต่อการวัตถุภายนอก แต่แท้จริงแล้วการกระ
 ทำเช่นนั้น ของเจ้ามือ นั้น สอดคล้องกับหลักเหตุผล และมีความหมายตามนัยทฤษฎี กล่าวคือ

- เพื่อก่อให้เกิดเครดิต ความไว้วางใจของชาวบ้านที่มีต่อเจ้ามือ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ในบริเวณนั้น คือลูกค้าที่ซื้อหยาตัดดิน ดังนั้นท้ออย่างไรจึงจะแสดงให้ชาวบ้านเห็นว่า เจ้ามือมีฐานะดีมีเงินร่ำรวย เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่า เมื่อลูกค้าถูกหยาเป็นจำนวนเงินมาก ๆ แล้วจะสามารถจ่ายเงิน ให้ครบถ้วน โดยไม่บิดพลิ้วได้ จากการเปิดเผยของ นายวินัย ชัยให้เห็นว่า ยี่งในช่วงบางเดือนที่ชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องเงินนั้น มักจะพึ่งพาการซื้อหยา โดยหวังเงินตอบแทนนั้น ชาวบ้านจะซื้อหยามากกว่าในช่วงที่ขายผลผลิตทางการเกษตรได้ จะท้ออย่างไรให้ชาวบ้านเห็นว่า เจ้ามือมีฐานะดี มีเงิน หรือเป็นที่ไว้วางใจแก่ลูกค้า ไม่เช่นนั้น ถ้าเจ้ามือเก็บตัวหรือท้อตัวยากจน ลูกค้าเก่า ๆ ก็จะไปซื้อหยาแก่เจ้ามือรายอื่น ๆ ต่อไป ก็จะท้อที่เสียลูกค้า และ เสียรายได้จำนวนมาก ในบางครั้งถึงแม้จะไม่มีเงินสดอยู่ในมือเท่าใด ก็จำเป็นต้องแสดงว่ามีเงินมาก เป็นต้น

- เพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจ แก่เจ้ามือ รายใหญ่ ๆ ในการพิจารณาให้ออกตัว ทั้งนี้จากที่ได้ กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 เรื่องการออกตัวว่า เจ้ามือรายใหญ่ ๆ จะพิจารณาให้เจ้ามือขนาดกลางออกตัวหรือไม่นั้น จะดูจากฐานะทางเศรษฐกิจ เครดิต ของเจ้ามือขนาดกลางเป็นหลัก นอกเหนือจากความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว เป็นต้น

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับ ชาวบ้าน ในปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์ (X₂)

ในประเด็นนี้ ยังเป็นการพิจารณาในแง่มุม การใช้จ่ายเงิน หรือการแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยจะพิจารณาถึงว่า เจ้ามือจะใช้จ่ายเงินหรือการแสดงถึงการมีฐานะทาง เศรษฐกิจที่ดีกว่า ในประเด็นเรื่องการช่วยเหลือ หรือให้เงินกู้ยืม ในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์เช่นขาดเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร การช่วยเหลือ เจือจุนครอบครัว หรือการให้เงินกู้ยืมที่ไม่คิดดอกเบี้ย เป็นต้น ดังจะพิจารณาในรายละเอียด ดังนี้คือ

การให้ความช่วยเหลือ ให้เงินกู้ยืม โดยไม่คิดดอกเบี้ย

จะพบว่า เมื่อชาวบ้านประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนไม่ว่า เงินที่จะนำไปลงทุนในทาง เกษตรกรรมหรือ เงินทุนที่นำมาช่วยเหลือจน เจือครอบครัวก็ตามชาวบ้านมักจะมาขอยืมหรือขอความช่วยเหลือจากนายวิวัฒน์ และนายวินัย ซึ่งเป็นเจ้ามือหอยใต้ดิน มากกว่าที่จะไปขอยืมหรือกู้เงินจากเจ้าแก่จิตร ซึ่งมีอาชีพทางการปล่อยเงินกู้โดยตรง ทั้งนี้ นายวินัย เจ้ามือใต้เปิดเผยว่า

"การกู้เงินกับเจ้าแก่จิตร นั้น ต้องมี น.ส. 3 หรือ โฉนดที่ดินมาเป็นใบค้ำประกันว่าจะไม่เบี้ยว (ศตโกง - ผู้เขียน) นอกจากนี้ยังคิดดอกเบี้ยอีกด้วยแต่คิดดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารมาก เจ้าแก่เขาคิดแค่ 5% เท่านั้น ส่วนนายวิวัฒน์ที่กู้เงินจากเจ้าแก่ มักจะนำไปลงทุนในกิจการที่ได้ผลตอบแทนเร็ว ได้เงินมาก ดังนั้นลูกค้ารายใหญ่ ๆ ที่เป็นลูกค้าประจำของเจ้าแก่ นั้นมักจะมีฐานะ ที่ขาดแคลนเงินสดชั่วคราว ส่วนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ที่ฐานะไม่ค่อยดีเท่าไร มักจะไม่กู้ เพราะไม่มี น.ส. 3 หรือโฉนดที่ดิน เพราะส่วนใหญ่ก็งานอยู่อยู่กับธนาคาร เมื่อไม่มีหลักฐานเจ้าแก่ก็มักจะไม่ให้กู้ หรือถ้าจะผ่อนผันก็ให้ทำหนังสือสัญญากู้เงิน ซึ่งก็มีข้อผูกมัดที่ยุ่งยาก จึงมักจะขอยืมกับเรา (นายวินัย) ที่ไม่ได้ยึดหลักฐานอะไร ก็เห็นว่าเป็นคนกันเองคนรู้จักก็ช่วย ๆ กันไป"

จากการเปิดเผยของ นายวินัย จะพบว่าจากข้อเท็จจริง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้ำนั้น มิได้ก่อให้เกิดสถานภาพของการเป็นผู้อุปถัมภ์ ได้ทั้งนี้เพราะการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ จะยุติลงทันทีที่ลูกหนี้นำเงินมาคืน นอกจากนี้ลักษณะของความสัมพันธ์ไม่จำเป็นจะต้องใกล้ชิด การขอกู้เงินนั้น เจ้าแก่อาจจะให้คนกลาง หรือผู้จัดการดำเนินการแทนได้ อย่างไรก็ตาม เจ้ามืออื่กราย คือ นายวิวัฒน์ ได้เปิดเผยให้ทราบถึง ความสัมพันธ์กับชาวบ้านที่จะมาขอความช่วยเหลือ หรือขอยืมเงินนั้น มีลักษณะหลากหลาย และจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็พอจะจัดแบ่งกลุ่ม คนเหล่านี้ เป็น 3 กลุ่มคือ

ก. กลุ่มลูกหนี้ ชั้นดี หรือกลุ่มที่ รู้จักสนิทสนมกับ นายวิวัฒน์ เป็นอย่างดีฐานะก็ปานกลางขึ้นไป กลุ่มนี้มักจะ เป็นพวก ขาดแคลนเงินชั่วคราว ส่วนมากถ้ายืมเงินไป มักจะใช้คืนให้ภายหลัง ในกลุ่มนี้ นายวิวัฒน์ จะไม่ปฏิเสธ มักจะให้ยืม

ข. กลุ่มลูกหนี้ที่ไม่น่าไว้วางใจ คือ กลุ่มที่ไม่ทำงานเป็นหลักแหล่ง ประวัติส่วนตัวไม่ดี คดโกง ทุจริต พวกนี้มักจะมาขอยืม แต่เมื่อยืมแล้ว มักจะไม่คืน หรือมาใช้คืนเลย กลุ่มนี้เจ้ามือมักจะปฏิเสธไม่ให้เข้าพบ (เนื่องจากลักษณะของบ้านนั้น สามารถหลบเลี่ยงบุคคลไม่พึงปรารถนาได้) หรือถ้าการตีที่ไม่ได้ก็มักจะอ้างว่า ขาดทุน หายใจติด หรือเงินที่นำไปลงทุนนั้น ยังมิได้เงินกลับคืนมา ลูกหนี้กลุ่มนี้มักจะมิใช่ เป็นคนขาย หรือคนเดินโผยเพราะถ้าเป็นคนขาย หรือคนเดินโผย ถ้าขอยืมเงินเจ้ามือแล้วมาใช้ ก็มักจะถูกหักยอดขาย หรือถ้าพฤติกรรมทางการเงินไม่น่าไว้วางใจ ก็จะถูกตัดออกไปไม่ให้ขายหรือเดินโผย เป็นต้น

ค. กลุ่มที่เดือดร้อนเร่งด่วน พวกนี้เจ้ามือก็มักจะไม่น่าคร่ำแนใจว่าจะใช้คืนตนหรือไม่ แต่ก็มักจะช่วยเหลือกันไป เพราะส่วนมากเป็นคนจน ส่วนมากในกลุ่มนี้ ถ้าเป็นเงินจำนวนไม่เท่าไร ไม่กี่พัน หรือไม่หลายหมื่นนักเจ้ามือก็จะให้ไปส่วนถ้าเป็นเงินจำนวนมาก เจ้ามือก็จะให้ทาสัญญากู้เงิน เอาไว้เป็นหลักฐาน กลุ่มนี้มักจะไม่น่าไปกู้เงินกับ เจ้าแก่จืด ก็เนื่องจากหลักฐานมีไม่พอ หรือไม่มีนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม นายวิวัฒน์ ก็ยังพิจารณาต่อไปอีกด้วยว่า ถ้าเป็นกรณีที่เดือดร้อนจริง ๆ เช่นในช่วงฤดูแล้ง ชาวบ้านขาดแคลนน้ำ นายวิวัฒน์ ก็ให้กู้เงินโดยอาจจะให้ทาสัญญากู้เงินไว้เป็นหลักฐาน

ผลตอบแทน

ประเด็นเรื่อง ผลตอบแทนในความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือ กับชาวบ้านนั้น จากการสอบถามเจ้ามือที่ชาวบ้านที่เดือดร้อนเรื่อง เงินมักจะ ไปขอยืมยืมได้นั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึง เรื่อง ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการให้ชาวบ้านยืมเงินนั้น นายวินัย บอกว่า "ไม่ได้อะไรหรอก เพราะดอกเบี้ยเราก็ไม่ได้คิดเขาบางครั้ง บางคราวก็หนี้สูญอีก แต่เห็นว่า เขาเดือดร้อน ก็เลยช่วย ๆ กันไป เขาเองก็อาจจะคิดถึงบุญคุณของเราบ้างก็ยังดี"

จะพบว่า นายวินัย ชี้ให้เห็นว่าเรื่องผลตอบแทนนั้นในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้าน ในประเด็นปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์ นั้น ชาวบ้านจะได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าเจ้ามือ ซึ่งเจ้ามือ ก็มักจะ เสมอตัวหรือไม่ก็ได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่า (งานแก้วิกฤต) แต่ถ้าจะพิจารณาในแง่มุมมองที่ นายวินัย พูดถึง "บุญคุณ" นั้นน่าจะหมายรวมถึง เครดิต ชื่อเสียง ความไว้วางใจนั่นเอง ถึงแม้ตัวของมันเอง จะไม่มีค่าในแง่ผลตอบแทนเชิงวัตถุโดยตรง ก็ตามแต่มันช่วยทางอ้อม งานแก้ที่ว่า การประกอบการหายไต้ดินนั้น จะตั้งอยู่ได้ก็โดยพื้นฐานของการได้รับเครดิต ความไว้วางใจและการมีชื่อเสียงในทางที่คั่นเอง

นอกจากนี้ นายวิวัฒน์ ยังได้ชี้แจงเรื่องผลตอบแทนให้ผู้วิจัย "จริงเจ้ามือไม่ได้อะไรเลย มีแต่เสีย เช่นพอหายไต้ดินนั้นจะได้คืน (ใช้เงินคืน-ผู้เขียน) แค่ 50-50 (50%) เท่านั้น แต่ก็ต้องช่วยเหลือกันไป เพราะเขาเดือดร้อนมากก็คั่นเองทั้งนั้น"

นายวิวัฒน์ ก็เห็นไม่แตกต่างจาก นายวินัย ที่มองว่าผลประโยชน์ที่เจ้ามือจะได้รับตอบแทนในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนนั้นต่ำกว่าชาวบ้าน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจในปัจจุบันทางด้านวิกฤตการณ์นี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบไม่แตกต่างจากชาวบ้านเท่าใดนัก จากการเปิดเผยของนายวิวัฒน์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบทางด้าน การประกันตัว ผู้ต้องหาที่เป็นคนในวงการหายไต้ดิน และ เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการจ่ายเงินค่าคุ้มครองเป็นประจำเดือน ได้กล่าวว่า

"ความสัมพันธ์กับตำรวจนั้น นอกจากเงินประจำเดือนที่ต้องจ่ายเป็นค่าคุ้มครองแล้ว ก็ยังมีเงินนอก (นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ-ผู้วิจัย) ที่เราจะเสียอีก เช่น เวลาที่ตำรวจย้าย ทางเรา (เจ้ามือทั้ง 3 คน ผู้วิจัย) ก็จะรับเป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงส่ง เลี้ยงรับรองตำรวจใหม่ บางครั้งก็ลงขันกันออก แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเอาเงินกองกลางหายไต้ดินออก ส่วนเรื่องการให้เงินช่วยเหลือครอบครัวนั้นตำรวจมักจะ ไม่มาขอขี้ม

โดยตรง แต่มาในอีกรูปแบบหนึ่ง คือแวะมาคุย มาเยี่ยม ซึ่งในตอนท้าย ๆ ก็จะมีเรื่องปัญหาขาดเงิน ลูกจะเข้าโรงเรียนต้องจ่ายมาก อะไรทำนองนี้จึงปกติ ทางเราก็ต้องรู้เองว่าควรจะจ่ายเท่าไร ยิ่งถ้ารู้ว่าทวดไหน มีกำไรมากก็จะแวะมาหา บางคนก็มาขอเลย ๆ ก็มีบ้าง ส่วนใหญ่เป็น ตำรวจระดับลูกน้อง (ชั้นประทวน-ผู้วิจัย) ที่ได้เงินเดือนน้อย ที่ไม่รวม เทศกาลประจำปี เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ ที่จะจ่ายให้ทุกระดับ ทั้งเงินและของขวัญ ของขวัญนั้นเรามักจะให้ตำรวจระดับสูงหน่อย แต่โดยรวม ๆ แล้วเราเสียเงินนอก มากกว่าที่ต้องจ่ายค่าคุ้มครองเป็นประจำทุกเดือน ส่วนเรื่องของผลตอบแทนนั้นเราไม่ได้หวังอะไรมาก หวังให้ช่วยคุ้มครองงานของเราอีกพอ"

จากการเปิดเผยของ นายวิวัฒน์ ทำให้เราทราบว่า ในความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนกับตำรวจโดยเฉพาะในประเด็น ปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์นั้น เจ้ามือจะต้องจ่ายมากกว่าหรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผลตอบแทนจากความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนนั้น เจ้ามือได้รับต่ำกว่า นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทราบต่อไปด้วยว่า นายวิวัฒน์จะรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจกันกับตำรวจในระดับสูง เช่นระดับสารวัตรเป็นต้น (จะแสดงให้เห็นเมื่อวิเคราะห์ถึง ปัจจัยทางด้านการศึกษาให้ความคุ้มครองและอิทธิพล)

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมืองในปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์นี้ เจ้ามือ หายาติดันทั้ง 3 คน ลงความเห็นร่วมกันว่า ไม่ใคร่จะเกี่ยวข้องกับนัก นักการเมืองไม่ว่าในระดับ ชาติ (ส.ส.หรือ ส.จ.) ก็ไม่เคยปรากฏว่าจะช่วยเหลือเจ้ามือแต่อย่างใด ในเรื่องของการให้ กุ๊ยม ให้เงินทุนช่วยเหลือเป็นต้น ทั้งนี้เราอาจจะวิเคราะห์ได้ว่า

- เป็นเพราะการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน ระดับเดียวกัน ถ้าจะแตกต่างกันก็เห็นจะนิดหน่อย ไม่ช้ำมากมายอะไร ดังนั้นการที่นักการเมืองไม่ว่าในท้องถิ่นหรือใน

ระดับชาติ อาจจะ เป็นเพราะคิดว่า เจ้ามือนั้นมีฐานะอยู่แล้ว ก็ไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องช่วยเหลืออะไร

- อาจจะ เป็นเรื่องของศักดิ์ศรี ที่เจ้ามือไม่ขอความช่วยเหลือ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงิน ๆ ซึ่งถ้าหากใครรู้เข้า (ชาวบ้าน) ก็จะท้อให้เสียชื่อเสียง เสียศักดิ์ศรีและที่สำคัญคือเสียเครดิต ความไว้วางใจของชาวบ้านต่อเจ้ามือ ที่อาจจะคิดกันว่าฐานะทางการเงินของเจ้ามือนั้นเข้าขั้นวิกฤตแล้วอาจจะไม่แน่ใจที่จะซื้อหวยใต้ดิน เป็นจำนวนเงินมาก ๆ ก็ได้ ก็จะท้อให้เจ้ามือเสียผลประโยชน์ไปได้

เมื่อไม่มีใครจะมีความสัมพันธ์กันอันเชิงแลกเปลี่ยนในเรื่องของปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์นี้ ก็หมายความว่าเรื่องของผลตอบแทนนั้นก็ไร้ความสำคัญไปโดยปริยาย เพราะไม่ว่าเราจะวิเคราะห์เรื่องผลตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ก็หาได้วิเคราะห์จากพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนดังที่ได้กล่าวไว้แล้วไม่ จึงสรุปประเด็นนี้ได้ว่าความสัมพันธ์ (เชิงแลกเปลี่ยน) ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมืองในปัจจัยทางด้านวิกฤตการณ์นี้ ไม่มีความสัมพันธ์กันไม่ว่าในแง่ของผลลัพธ์ (ผลตอบแทน) หรือในแง่ของความสัมพันธ์กัน เป็นต้น

3. ปัจจัยทางการบริการชุมชน หรือบริการสาธารณะ X4)

ปัจจัยทางการบริการชุมชน หรือ บริการสาธารณะ ได้แก่ การบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือในกิจการสาธารณะ (ตัดถนน สร้างเขื่อนกั้นน้ำ เป็นต้น) การเป็นเจ้าภาพในงานเลี้ยงหรืองานประเพณีของชุมชน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางการบริการชุมชนหรือบริการสาธารณะนี้ เป็นการกระทำหน้าที่ทางสังคม เป็นงานของส่วนรวม งานเหล่านี้ที่เจ้ามือเรียกว่า เป็นภาษีสังคม เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือหลีกเลี่ยงยากตราบดีที่ยังประกอบการซื้อขายใต้ดินอยู่นั่นเอง ดังนั้นในการวิเคราะห์จึงจะแบ่งแยกประเด็นดังนี้

- 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้าน
- 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ
- 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมือง

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้าน ในปัจจัยทางด้านการบริการชุมชน หรือบริการสาธารณะ บทบาทของเจ้ามือจะเห็นได้อย่างเด่นชัด จะเห็นได้จากรายชื่อผู้เป็นคณะกรรมการทอดผ้าป่า กฐิน แบททุกงาน จะมีรายชื่อของเจ้ามือทั้ง 3 คนนี้เป็นกรรมการ หรือประธานในงานอยู่ด้วย นอกจากนี้ในกิจกรรมที่ใหญ่กว่า เช่น การตัดถนน (ขยายถนนให้มีความกว้างขวางขึ้น) เจ้ามือ เช่น นายวิวัฒน์ ได้นำเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งทางการเกษตรมาช่วย นอกจากนี้ยังรับผิดชอบ อันได้แก่ โครงการท่อน้ำดิบ ซึ่งหมายถึง เป็นโครงการการช่วยเหลือของรัฐให้แก่ชุมชนการเกษตร ให้มีน้ำใช้ที่พอเพียงในการเกษตรกรรม (ถึงแม้ในทางข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าไม่เพียงพอก็ตาม) โครงการดังกล่าวต้องการการร่วมมือจากชาวบ้าน ในการดูแล การปิดเปิด การจ่ายน้ำ การดูแลรักษาเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องอาศัยการรับผิดชอบร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ดังนั้นโครงสร้างในการบริหารงานจะมี

3.1.1 ประธานกรรมการ ได้แก่ นายวิเวก (เจ้ามือ) จะทำหน้าที่รับผิดชอบสูงสุด และประสานงานระหว่างบรรดาคณะกรรมการทั้งหลาย นอกจากนี้ยังมีอำนาจชี้ขาดตัดสินใจสูงสุดในกรณีหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น ตำแหน่งประธานกรรมการนี้ได้จากการเลือกตั้งของชาวบ้านที่มาประชุมกันเพื่อรับทราบโครงการคัดเลือก หรือเสนอชื่อผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน ตามลำดับ จากนั้นก็จะให้ชาวบ้านเลือกประธานกรรมการ (ลงคะแนนเสียง) จากผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเหล่านั้น ผลปรากฏว่านายวิเวกได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนท่วมท้น (หมายเลข 9, สัมภาษณ์)

3.1.2 รองประธาน หรือประธานกลุ่มย่อย มี 5 กลุ่ม ดังนั้นจึงมีประธานย่อย 5 คน การบริหารงานนั้นจัดตั้งในรูปคณะกรรมการ มีรองประธานเป็นหัวหน้ากลุ่ม ตำแหน่งรองประธานทั้ง 5 คนนั้น เป็นเจ้ามือ 2 คน นายวิวัฒน์และนายวินัย นอกนั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนัน เป็นต้น

ตำแหน่งอื่น ๆ เช่น ฝ่ายการเงิน ที่ทำหน้าที่เก็บเงินจากสมาชิก เพื่อนำไปจ่ายค่าไฟ ก็เป็นคนเดินอาชีพ ส่วนเลขานุการของโครงการนี้ก็เป็นผู้หนึ่ง ของนายวิเวกนั่นเอง

นอกจากนี้ งานประเพณีประจำปี เช่น งานบุญวันขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน สงกรานต์ ฯลฯ นายวิเวกก็มักจะ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงาน หรือเป็นเจ้าภาพงานศพ (ในกรณีที่คนตาย

เป็นคนยากจน ไม่มีญาติพี่น้อง) เป็นเจ้าภาพงานแต่งงานหลาย ๆ คู่ นายวิเวกก็ได้รับเกียรติเหล่านี้ และในงานถึงแม้ว่านายวิเวกจะมีได้เป็นเจ้าภาพ แต่ก็ปรากฏว่าได้รับเกียรติในการกล่าวคำขอพร เป็นคนแรก ที่น่าสังเกต ก็คือ กรณีที่นายวิเวกไปงานเลี้ยงนั้น จะพบว่าโต๊ะที่นายวิเวกนั่งนั้นเป็นโต๊ะเดียวกับแขกผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียง มีหน้ามีตาในสังคม เช่นในงานแต่งงาน บางงานนั้นนายวิเวกนั่งโต๊ะร่วมกับ ส.ส. และ ส.จ. ที่ได้รับเชิญมาเป็นเกียรติแก่งานความหมายและความสำคัญของโต๊ะพิเศษอยู่ตรงที่อาหารและบริการที่ดีเยี่ยม และเป็นที่จับตามองของแขกทุกคนที่ไปในงาน ความหมายจึงอยู่ที่เป็นการแสดงถึงการได้รับการยกย่องจากสังคม (ชนบท) อย่างสูง การมีเกียรติมีหน้ามีตาในวงสังคม (ชนบท) นั้นเอง

ส่วนในกรณีของการบริจาคเงินเพื่อช่วยการกุศลนั้นจะพบว่า เรื่องของการบริจาคเพื่อการกุศลนั้นมิได้เป็นหน้าที่ของเจ้ามือคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ ทั้งนี้แต่ละสถานการณ์และขนาดของงาน อาทิเช่น ถ้าเป็นงานใหญ่ที่ต้องใช้เงินและใช้กำลังแรงงานมาก เจ้ามือจะประชุมร่วมกันว่าจะช่วยงานนี้อย่างไร ใครจะช่วยหรือรับผิดชอบในส่วนไหน ส่วนมากแล้วเจ้ามือมักจะนำเงินกองกลางร่วมสมทบทุนบริจาค ก็จะปรากฏชื่อผู้บริจาคเป็นเจ้ามือทั้งสามคน และที่น่าสังเกตก็คือรายชื่อผู้บริจาคนั้นชื่อของเจ้ามือเหล่านี้มักจะปรากฏในตอนต้น ๆ หรือเป็นชื่อแรก ๆ เลย

นอกจากนี้ หมายเลขฯ ยังได้เล่าให้ฟังอีกว่า "ในแต่ละปีนั้น นายวิเวกได้รับการ์ดเชิญงานแต่งงาน งานบวช งานกรฐิน-ผ้าป่า แต่ละปีจำนวนมาก" และจากการเปิดเผยของนายวิวัฒน์ บอกว่า "เฉพาะซองกรฐิน-ผ้าป่าในแต่ละปีก็ 30-40 ใบ ในปีหนึ่ง ๆ ไม่รวมการ์ดแต่งงาน งานบวช และอื่น ๆ" แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า งานเล็ก เช่นงานแต่งงาน งานบวช งานศพ กรฐิน-ผ้าป่า นั้น เจ้ามือจะใช้เงินกองกลาง เจ้ามือจะควักเงินของตนเองออกจ่ายเอง จะใช้เงินกองกลางต่อเมื่องานนั้นเป็นงานของชุมชน สาธารณกุศล และที่สำคัญก็คือมีการประกาศรายชื่อผู้บริจาคหรือเขียนไว้ ซึ่งคนทั่วไปสามารถรับรู้ได้ กรณีที่เจ้ามือนำเงินกองกลางมาบริจาค นั้น รายชื่อผู้บริจาคจะเป็นผู้บริจาคร่วม เช่น นายวิเวก-นายวิวัฒน์ และนายวินัย บริจาค.....บาท เป็นต้น

สำหรับเหตุผลที่ว่า ทำไมจึงต้องนำเงินกองกลางนี้มาบริจาคเพื่อสาธารณกุศลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า "มีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องบริจาคเงินเพื่อการกุศล อันเป็นงาน

ของส่วนรวม ประเด็นนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ เจ้ามือหวยใต้ดิน ได้ให้ความเห็นแตกต่างกันดังนี้

นายวิวัฒน์ เห็นว่า "เพราะเราอยู่ในสังคม ก็ต้องช่วยกันทำประโยชน์ให้แก่สังคม เพื่อเราจะได้รับประโยชน์คือได้ใช้ประโยชน์อย่างเราเจ็บป่วย ก็สะดวกที่ใกล้บ้าน ลูกหลาน เราก็ได้ประโยชน์ด้วย"

นายวินัย เห็นว่า "เพื่อไม่ให้คนนำเกลียด ถ้าไม่บริจาคเสียเลยก็ดูเห็นแก่ตัว คนเขาก็จะไม่คบเรา"

นายวิเวก เห็นว่า "มันเป็นเรื่องของชื่อเสียง หน้าตามากกว่ายิ่งเราบริจาคมาก คนเขาก็มองว่าเรามีเงิน เขาก็ไว้ใจเรา ที่นี้เราจะทำอะไรสะดวกขึ้น เท่านั้นเอง"

จากการให้เหตุผลของการบริจาคเงินเพื่อสาธารณกุศล ของเจ้ามือทั้ง 3 ราย ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อคิดว่า บางครั้ง เรื่องของเครดิต ความไว้วางใจ ชื่อเสียง นั้นก็มีความสำคัญกว่าเงินจำนวนหนึ่ง ที่จำเป็นต้องใช้เงินนั้นรักษาลังเหล่านี้ไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการหวยใต้ดิน ไม่ว่าจะจะมีเงินสดมากหรือน้อยเพียงใดก็ต้องแสดงให้เห็นว่ามีเงินมากจึงจะให้ความไว้วางใจ ทั้งนี้ก็ได้มีอะไรอื่น หากแต่เพราะเพื่อผลประโยชน์ในธุรกิจหวยใต้ดินนั่นเอง

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ ในประเด็นทางด้านการบริการชุมชน หรือสาธารณะนี้ โดยหลักใหญ่ใจความแล้วก็ไม่แตกต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้านเท่าใดนัก กล่าวคือ เจ้ามือมักจะให้เงินสนับสนุนหรือเงินช่วยเหลือแก่ตำรวจ ในกิจการงานธุรกิจที่เกี่ยวกับทางราชการ เช่นการให้เงินหรือบริจาคเงินซ่อมแซมสถานีตำรวจในกรณีที่ชำรุดทรุดโทรม เรื่องของการช่วยซ่อมแซมสถานีตำรวจซึ่งถือเป็นสถานที่ราชการนี้ โดยปกติแล้วสามารถจะขอพระราชทานมาใช้เพื่อการนี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอบริจาค แต่บางครั้งงบบัญชีสำหรับการซ่อมแซมนั้น บางครั้งก็ไม่พอ จึงจำเป็นต้องหาเงินจากภายนอกเข้ามาช่วยเสริม ดังนั้น การที่นายตำรวจหรือ

สารวัตรกล่าวกับเจ้ามือถึง เรื่องที่จะซ่อมแซมสถานีตำรวจก็เป็นที่รู้จักกันว่า เจ้ามือควรที่จะมีส่วนในการร่วมออกเงินในการซ่อมแซมครั้งนี้

ในบางครั้งเจ้ามือก็จะสร้างบ่อมตรวจหาในกรณีที่มาใหญ่โตจนเกินไบนัก เป็นการให้เปล่า นายวินัย เจ้ามือรายหนึ่งเปิดเผยว่า "ไม่เฉพาะแต่ช่วยสร้างบ่อมาให้เท่านั้น ของใช้หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ่อมตรวจทางเรา (เจ้ามือ) ก็ซื้อหาให้ เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ ทีวี เทป พัดลม เป็นต้น

ที่กล่าวถึงนี้เป็นเรื่องหลัก ๆ เรื่องปลีกย่อยที่เป็นเรื่องส่วนตัวก็มี เช่น บางครั้งตำรวจบางคนจะไปบอกรม หรือคนในครอบครัวเจ็บป่วย ก็แวะมาขอเงิน ซึ่งถ้าเจอกับเจ้ามือก็จะให้เงินไป ถึงแม้จะเป็นเรื่องส่วนตัวก็ตาม แต่ในบางกรณีถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว แต่เจ้ามือยินดีจะให้ความช่วยเหลือ และทำเรื่องที่เป็นเรื่องส่วนตัวดังกล่าวให้เป็นเรื่องส่วนรวม อาทิเช่น กรณีที่มีการโยกย้ายนายตำรวจโดยเฉพาะในระดับสารวัตรใหญ่ หรือตำรวจระดับสัญญาบัตรเจ้ามือก็มักจะจัดงานเลี้ยงส่ง หรือเลี้ยงรับรองให้ (ในกรณีที่ย้ายเข้ามาประจำในที่ท้องที่นั้น ๆ) โดยจะออกการ์ดเชิญชาวบ้านบางคน) ให้มาร่วมงานด้วย ก็เท่ากับว่าเป็นการแสวงถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนม ระหว่างตำรวจกับเจ้ามือ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับรู้ ความสำคัญของการที่ชาวบ้านได้รับรู้ก็คือจะทำให้ชาวบ้านไว้วางใจ หรือเป็นเครดิตของเจ้ามือด้วยประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะในสังคมบริบทเช่นนั้นมักจะให้การยกย่องหรือให้เกียรติแก่ข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจ มากกว่าอาชีพอื่น ๆ เป็นต้น

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือ กับนักการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือ กับนักการเมืองในด้านการบริการชุมชนหรือบริการสาธารณะนี้ อาจจะไม่แยกพิจารณาออกจากความสัมพันธ์กับเจ้ามือก็ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า

นักการเมืองนั้นโดยปกติแล้ว จะมั่งมีพัฒนาที่ ส.ส. จะได้รับจากเงินส่วนกลางอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับว่า ส.ส. จะนำเงินจำนวนนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ส่วนตน (ช่วยหาคะแนนเสียงหรือขยายฐานคะแนน) หรือประโยชน์ส่วนรวม (ท้องถิ่น สาธารณะประโยชน์ เป็นต้น)

อย่างไรเท่านั้น ในพื้นที่ปริมาตรนี้จะพบว่า ส.ส. รวมถึง ส.จ. ได้ร่วมบริจาคเงินช่วยเหลือ การสร้างโรงพยาบาลของชุมชน การซ่อมแซมปรับปรุงถนนในปริมาตร การช่วยเหลือและบริจาค เงินดังกล่าวนี้ ส.ส. กระทบนามของ ส.ส. (หรือ ส.จ. ในบางกรณีเอง มิได้อ้างถึง ความเกี่ยวกับนายวิเวก (เจ้ามือ) ถึงแม้จะเป็นที่รู้จักกันหมู่บ้านทั่วไปของ ส.ส. และ ส.จ. นั้นสนิทสนมเป็นการส่วนตัว แต่พวก ส.ส. หรือ ส.จ. มักจะไม่ใคร่เปิดเผยถึงความสัมพันธ์ที่สนิทสนมเท่าใดนัก อาจจะเป็นห่วงเรื่องภาพพจน์ของตน (หมายเลข 9, สัมภาษณ์)

การพิจารณาให้เงินช่วยเหลือ หรือพัฒนาท้องถิ่นของ ส.ส. นั้นมักจะยึด ฐานะคะแนนเสียง เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าชุมชนหรือท้องถิ่นใดที่คะแนนเสียงดี หรือฐานะคะแนน แนนหนา (วัดจากผลการเลือกตั้งที่ผ่านมา) ส.ส. ก็มักจะให้เงินช่วยเหลือมากกว่าในท้องถิ่น ที่คะแนนน้อย (บางครั้งก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากงบพัฒนาดังกล่าว) หมายเลข 1, สัมภาษณ์)

จากการให้สัมภาษณ์ของหมายเลข 7 และหมายเลข 1 ช่วยชี้ให้เห็นว่าการ ตัดสินใจช่วยเหลือ หรือบริจาคเงินในกิจการสาธารณะนั้นมิได้เป็นไป เพราะเนื่องมาจาก ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในเชิงส่วนตัวเป็นหลักใหญ่ แต่ทว่าเป็นเรื่อง ผลประโยชน์เฉพาะด้านของ ส.ส. หรือนักการเมืองเพียงฝ่ายเดียว ผลประโยชน์ที่ว่านั้นก็คือ เรื่องฐานะคะแนนเสียงนั่นเอง

ผลตอบแทน

จะเป็นการสรุปวิเคราะห์เรื่องผลตอบแทน จากการวิเคราะห์ทรัพยากรทางด้าน การให้บริการสาธารณะ ในความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้ามือกับบุคคลต่าง ๆ นั้น จะพบว่าในกรณี

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือ กับชาวบ้าน นั้น จะพบว่าเจ้ามือได้ใช้ทรัพยากร ทางด้านปัจจัยพื้นฐานในทางวิชาชีพ (X_1) ซึ่งก็คือ เงิน แรงงาน เป็นหลักในการสร้างความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนดังกล่าว จะพบว่า เจ้ามือได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่า เหตุที่ประเมินว่าต่ำกว่านั้นตัดสินจากเกณฑ์เชิงสังคมที่

ว่าสิ่งที่เจ้ามือสูญเสียไปในการมีความสัมพันธ์ (แรงงาน เงินทุน) นั้น เมื่อมองในเชิงรูปธรรมแล้ว จะพบว่าสิ่งที่ได้รับตอบแทนคือ เครดิต ความไว้วางใจ ชื่อเสียง นั้นมันเป็นเชิงนามธรรมที่แปรเปลี่ยนง่ายและไม่สามารถคาดคะเนที่แน่นอนได้ ต่างจากการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ (X₃-ดังจะได้กล่าวในภายหลัง) ที่สามารถวัดได้ในเชิงรูปธรรม อาทิ การได้รับข่าวสาร การไม่ถูกจับกุมนอกเหนือจากข้อตกลง ความสามารถในการประกอบการหว่านไถ่ดินได้ปกติ เป็นต้น

แต่ก็ได้หมายความว่าเรื่องของเครดิต ความไว้วางใจและชื่อเสียงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า สิ่งเหล่านี้แม้จะเป็นเรื่องในเชิงนามธรรมก็จริง แต่ค่าของมันนำไปสู่การขยายฐานพื้นที่ประกอบการ วงเงิน และสามารถรักษารฐานเดิมไว้ได้อย่างหนาแน่น นั้นหมายถึงความสามารถที่จะดำเนินธุรกิจหว่านไถ่ดินไปได้อย่างราบรื่น อย่างน้อยก็ในระดับหนึ่ง

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับตำรวจ นั้น จะพบว่า เจ้ามือ ได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่า แนววิ เคราะห์ และ เหตุผล นั้นเป็นเช่นเดียวกันกับกรณีผลตอบแทนจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับชาวบ้านนั่นเอง

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมือง นั้น จะพบว่าไม่สามารถสรุปได้ว่าเจ้ามือได้รับผลตอบแทนที่มากหรือต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะลักษณะของความสัมพันธ์นั้นมีเข้าช่วยแนวทฤษฎีความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยน เป็นต้น

4. ปัจจัยทางการให้ความคุ้มครองและอิทธิพล (X₃)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือ กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการให้ความคุ้มครองและอิทธิพลนั้น คือการวิเคราะห์ในแง่ของการเป็นผู้ที่ประกันการเกิดคดีความ การเป็นผู้ประสานงาน หรือช่วยเหลือกิจการงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตำรวจ) หรือการเป็นคนกลางที่ช่วยไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท เป็นต้น เหตุผลที่นำมาวิเคราะห์ท้ายสุดนั้น ก็เพราะในตอนท้ายบทจะวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปัจจัย X₁, X₂ และ X₄ ที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วนั่นเอง

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือกับชาวบ้าน

จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือกับชาวบ้านในประเด็นเรื่องปัจจัยทางด้านการให้ความคุ้มครอง และอิทธิพลนั้นจะ เกี่ยวข้องและครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

การเป็นผู้ค้าประกันในกรณีที่เกิดคดีความ

เจ้ามือที่รับผิดชอบทางด้านการค้าประกันคนขาย คนซื้อ คนเดินโพย หวยใต้ดินนั้น จะพบว่ามีความรับผิดชอบทางด้านการค้าประกัน การจัดหาผู้ต้องหาแทน คนเดินโพย คนขาย คนซื้อ หวยใต้ดินที่ถูกจับกุมนั้น ความรับผิดชอบของหน้าที่ดังกล่าวจึงค่อนข้างหนัก ทั้งนี้เพราะหน้าที่ดังกล่าวนั้นค่อนข้างจะคาบเกี่ยวกันระหว่างการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้ามือกับชาวบ้าน และ เจ้ามือกับตำรวจ ดังนั้นในบริบทเหล่านี้ เจ้ามือจึงต้องรับผิดชอบร่วมกัน 2 คน คือนายวิวัฒน์ และ นายวิเวก ส่วนขอบเขตและความรับผิดชอบทั้งสองนี้มาได้แบ่งแยกไว้ชัดเจน สุดแต่ว่าใครว่างหรือไม่ว่างนั้น และขึ้นอยู่กับชาวบ้านนั้นจะ ไปหาใคร เมื่อเกิดคดีความ ที่จริงนั้นทั้งนายวิวัฒน์ และ นายวินัยก็ได้ต้องการที่จะประกันตัวชาวบ้าน (ยกเว้นที่เกี่ยวข้องกับคนในหวยใต้ดิน) แต่จากผลงานที่ผ่านมาทั้งนายวิวัฒน์ และนายวิเวก สามารถประกันตัวผู้ต้องหาได้แทบทุกราย จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านนิยมมาหาเมื่อเกิดคดีความ จากการเปิดเผยของนายวิวัฒน์เกี่ยวกับประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกันเล่าให้ฟังว่า

"เริ่มแรกนั้น เมื่อเราประกันตัวผู้ต้องหาที่เป็นคนใน (คนขาย คนเดินโพย หรือคนซื้อ หวยใต้ดิน-ผู้จ๊วย) ต่อมาเวลามีเรื่องกัน ญาติ พี่ ๆ น้อง ๆ คนในเป็นผู้ต้องหา ก็มาหาเรา (นายวิวัฒน์, นายวิเวก-ผู้จ๊วย) ไปประกันตัว ครั้นจะหลีกเลี่ยงก็เหมือนคนเห็นแก่ตัว ก็เสี่ยงไม่ได้ จากนั้นมาชาวบ้านที่มีเรื่องราวพอรู้ข่าวก็มาหา..."

ส่วนเหตุผลที่ว่าทำไมชาวบ้านที่มี เรื่องราวหรือคดีความจึงมิได้ประกันตัวเองหรือให้ญาติของตนประกันตัวเองออกมานั้น นายวิวัฒน์ชี้แจงว่า

"คือในเรื่อง ของการขอประกันตัวนั้น ถ้าเป็นคดีเล็ก ๆ เช่นทะเลาะวิวาท การพนันเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่มีปัญหาอะไรก็ประกันได้เลย แต่ถ้าคดีใหญ่ เช่น พวกฆาตกรรม อาวุธปืนเถื่อน (หรืออาวุธสงคราม) คือพวกคดีที่เล็งเห็นว่า ถ้าให้ประกันตัวออกไป ผู้ต้องหาอาจจะ ไปข่มขู่พยาน จนอาจทำให้ไม่สามารถ มาให้การได้ ก็มักจะ ไม่ให้ประกัน แต่ถ้าหากว่ามีคนที่น่าเชื่อถือ หรือคนที่รู้จัก กันดี (เป็นพลเมืองดี-ผู้วิจัย) ไปประกัน สารวัตรใหญ่ก็มักจะ ให้ประกันออกมา"

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ นายวิเวกถึงลักษณะของคดีที่ไปประกันว่า คดีใดมากที่สุด รอง ๆ ลงมา และนายวิเวกมีวิธีการไปประกันอย่างไร นายวิเวกกล่าวว่า

"คดีนี้ส่วนใหญ่ก็ถูกจับเพราะการพนัน (บ่อนไพ่ ไฮโล) มากเป็นอันดับหนึ่ง รอง ๆ ลงมาก็พวกอาวุธปืนโดยไม่มีใบอนุญาต หรือพวกมีอาวุธปืนเถื่อนไว้ในครอบครอง พวกตักกันก็มีแต่น้อย เวลาไปประกันถ้าหากวันนั้นไม่ว่างก็จะ ให้... (หมายเลข 9) ไปแทน โดยเราเขียนจดหมายฝากไป หรือโทรศัพท์ ไปบอกล่วงหน้าก่อน ส่วนเรื่องหลักทรัพย์หรือเงินประกันนั้น ทางญาติผู้ต้องหา เขาออกเอง เรา (นายวิเวก) ไม่เกี่ยว เราเพียงแค่ไปช่วยพูดกับทางตำรวจ เท่านั้น ชาวบ้านที่เขามาหาเราส่วนมากก็มาขอให้ช่วยประกันตัว นอกนั้นก็มา ขอให้เป็นคนกลาง (ช่วยเจรจาตกลง) กับอีกพวก (ฝ่ายที่มีเรื่องด้วย) หนึ่ง"

จะพบว่า นายวิเวกชี้ให้เห็นว่านอกจากเจ้ามือ มักจะเป็นผู้ไปประกันตัวผู้ต้องหา (ชาวบ้าน) เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มักจะเป็นคนกลางช่วยเจรจาไกลเกลี่ยข้อวิวาทกับบุคคลทั้งสอง ฝ่ายด้วย เรื่องที่เจรจาไกลเกลี่ยข้อพิพาทนั้นก็มักจะตกลงกันได้เอง ไม่ต้องไปขึ้นศาลฟ้องร้องกัน (หมายเลข 7, สัมภาษณ์)

ประเด็นที่สำคัญต่อมาก็คือ เจ้ามือจะได้รับผลตอบแทนอะไรจากความสัมพันธ์กับ ประชาชน (จากการไปประกันตัวผู้ต้องหา เป็นคนกลางในการเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทกัน) ในประเด็นนี้ จากการสัมภาษณ์ทั้งนายวิวัฒน์และนายวิเวกพอที่จะสรุปได้ว่า

ผลตอบแทน

- เจ้ามือ (ทั้งสองคน) คิดว่า เรื่องการประกันตัวผู้ต้องหา นั้น เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคณอยู่แล้ว ในการประกันตัวคนใน (หายาศีดิน) และคนที่ก่อเรื่อง มีเรื่องราว (ยกเว้นฆาตกรรม) เช่น พกพาอาวุธ ทะเลาะวิวาท ก็มีอาชกรอื่น ส่วนหนึ่งก็เป็นคนเดินรอย คนชาย (คนใน) นั้นเอง อีกส่วนก็เป็นชาวบ้าน และถ้าจะว่าไปแล้วเจ้ามือก็ไม่ต้องเสียเงินประกัน เพียงแต่เขียนจดหมายหรือเซ็นชื่อรับรองเท่านั้น

- เมื่อไม่ต้องสูญเสียอะไรก็จะมาถึงการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจะพบว่า เจ้ามือนั้นคาดการณ์ว่าจะได้รับชื่อเสียง เครดิต ความไว้วางใจจากชาวบ้าน เมื่อมีทั้งเครดิต ชื่อเสียง ความไว้วางใจแล้วจะทำให้สามารถขยายฐานการขยายหายาศีดิน หรือสามารถดึงดูดลูกค้าของเจ้ามือรายอื่นให้หันมาซื้อขายหรือส่งโทษให้ตน ทั้งนี้เพราะนายวิวัฒน์ได้เปิดเผยว่า

"มีบ้าง ที่คนขายส่งโทษให้เจ้ามือรายอื่น (รายเล็ก-ผู้วิจัย) เมื่อถูกจับขึ้นมา ก็วิ่งมาหาเรา แทนที่จะไปหาคนที่เขาส่งโทษให้ (เจ้ามือ) ในกรณีนี้เราก็ช่วยประกันตัวให้ พอตอนหลังนี้เขาก็มาส่ง โทษกับทางเรา..."

อย่างไรก็ตาม คำว่า เครดิต ชื่อเสียง ความไว้วางใจ โดยตัวของมันเองก็ยังเป็น ปัญหา ปัญหาตรงที่มันเป็นเรื่องเชิงนามธรรม ที่แปรปรวนง่ายและยากที่จะคาดการณ์ กำหนด เจาะจงลงไปอย่างแน่ชัดว่ามีเครดิต ชื่อเสียงและความไว้วางใจ อย่างไร เราสามารถกล่าวอ้างใน ประเด็นที่ว่าบทบาทการเป็นผู้ค้าประกัน นั้นทำให้เจ้ามือได้รับเครดิต ชื่อเสียง ความไว้วางใจ จากชาวบ้าน ทำให้สามารถขยายฐานและพื้นที่การขยายหายาศีดินได้ นี้ เราอ้างได้ก็ เพราะสามารถที่จะพิสูจน์จากข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์ได้ว่า การที่เราช่วยประกันชาวบ้าน แล้วนั้นทำให้พื้นที่การขยายหรือยอดขาย วงเงินที่ขยายหายาศีดินเพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร เป็นจำนวนเงินเท่าใด เป็นต้น ในกรณีนี้จึงแตกต่างจากการวิเคราะห์ปัจจัยการให้บริการสาธารณะ (X₄) ที่เจ้ามือคาดว่าผลจากการบริจาคเงิน การช่วยเหลือพัฒนาชุมชนทางการกุศลนั้นจะนำมาซึ่งผลตอบแทนที่สูงกว่าในเรื่องของเครดิต ชื่อเสียง ความไว้วางใจนั้น เป็นสิ่งที่เลื่อนลอย ไร้ความหมายในตัวของมันเอง เพราะไม่สามารถหาข้อเท็จจริงมายืนยันสนับสนุนให้เห็นจริงได้ เช่น การทดสอบปัจจัยทางการให้บริการให้ความคุ้มครองและอิทธิพล (X₃) ได้

มาถึงประเด็นสำคัญที่จะคำนวณว่าผลตอบแทนนั้นเจ้ามือได้รับสูงกว่าหรือต่ำกว่า ประเด็นนี้ ผู้วิจัยคิดคำนวณว่าเจ้ามือได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าหรือมากกว่าก็เพราะการประกันตัวนั้นเป็นความรับผิดชอบในฐานะเจ้ามืออยู่แล้ว และเจ้ามือก็ไม่ต้องเสียเงินอะไร ผลที่ได้รับจากการขยายฐานพื้นที่ วงเงิน การขายเพิ่มมากขึ้นติดต่อกันทุกงวดนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่เห็นได้ชัดว่าเมื่อเจ้ามือมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านนั้น เจ้ามือได้รับมากกว่า

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าพ่อกับตำรวจ

นอกเหนือจากการจ่ายค่าคุ้มครองเป็นเงินประจำเดือน หรือไม่ประจำเดือน แล้วนั้น เจ้ามือโดยเฉพาะส่วนที่รับผิดชอบเรื่องการประกันตัวผู้ต้องหา ก็มักจะมีความสัมพันธ์อันดีกับตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นรูปของการช่วยเหลือจนเจ้ามือครอบครองตำรวจบางคน การช่วยเหลือปรับปรุงซ่อมแซมสถานีตำรวจ การบริจาคเงินสร้างบ่อนยามตำรวจ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานสะดวกขึ้น ดังที่เจ้ามืออ้างถึงนั้นก็ยังมีบทบาทของการคอยเป็นหูเป็นตาแก่จิตใจโจรผู้ร้ายนั้นจะพบว่า ในบริบทเหล่านั้นจะไม่ปรากฏว่ามีการก่อคดีลักษณะชิงทรัพย์ ปล้น ฯลฯ ทั้งนี้มีเชื่อว่าเพราะมีผลเมืองดีเคารพกฎหมายเสมอไป ทว่าเป็นเรื่องของการใช้ "วิธีการกำจัดโจร, ชโมย" ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างตำรวจท้องถิ่นกับเจ้ามือ (นายวิเวก) พร้อมลูกน้อง วิธีการดังกล่าวหมายเลข 1 เล่าให้ฟังว่า

"มีข่าวลือกันว่าพวกหัวขโมย ปล้นจี้ ที่มีความเดือดร้อนให้ชาวบ้านนั้นเป็นพวกต่างถิ่นที่ส่งสายสืบ (สายโจร) มาหาข่าวและหาพยานกันเป็นทีม จะหาพยานกันตอนกลางคืน เมื่อก่อนมักจะจับมือใครดมไม่ได้ ต่อมามีคนเห็นเหตุการณ์มาเล่าให้ฟังว่าเป็นคนต่างถิ่น ตำรวจก็เอือมระอา (เบื่อหน่าย-ผู้วิจัย) ก็เลยตกลงจะร่วมมือกันกำจัดโจร ด้วยวิธีการหนึ่งอย่าง (คือการจับตายด้วยการยิงให้ตายเมื่อโจรขโมยทรัพย์สินของชาวบ้าน จากนั้นก็นำศพเข้าไปบนป่าลึก พร้อมด้วยอุปกรณ์การเผาคือ ยางรถยนต์ น้ำมันเบนซิน เวลาเผาก็มัดศพให้แน่นบนยางรถยนต์ ใช้น้ำมันราดจุดไฟเผา) ก็ไม่เหลืออะไรแล้ว ไม่มีพยานหลักฐาน ไม่ต้องลงบันทึก เมื่อชาวบ้านมาแจ้งความแล้วจับคนร้ายไม่ได้ การหนึ่งอย่างก็ทำ

เหมือนการ เชื้อดักให้ลิงดูด้วย พวกชาวบ้านที่คิดจะขโมยที่รู้ก็ไม่กล้า พวกโจรด้วยกันก็ขยาดไม่กล้ามาอีกเลย ตอนนั้นเรื่องนี้ก็หายไปนานแล้วเหมือนกัน

ส่วนเรื่องคนที่ลงมือ จัดการกำจัดโจรนั้นส่วนมากจะเป็นลูกน้องของนายวิเวก เป็นคนลงมือได้ทันทีเพราะได้โพธิ์เขียวแล้ว แต่ถ้าโอกาสไม่เหมาะ เช่นมีคนเห็นมาก ก็จะไม่ไปก่อนแล้วจัดการในที่ปลอดภัย ชาวบ้านเขาก็รู้กันนะ แต่เขาไม่ว่าอะไรดูเหมือนจะเห็นด้วยกับวิธีการนี้ด้วย"

จากการให้สัมภาษณ์ของหมายเลข 1 ถึงแม้เรื่องของการกวาดล้างโจรผู้ร้าย หัวขโมยจะเป็นหน้าที่ของตำรวจ แต่บางครั้งตำรวจก็สอดส่องไม่ทั่วถึงก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้ามือ และลูกน้องช่วยกัน ถึงแม้จะพบว่าวิธีการดังกล่าวไม่ว่าในแง่มุมมองของกฎหมายหรือแง่มุมมองเชิงศีลธรรมจะยอมรับไม่ได้ก็ตาม แต่ในสังคมชนบทเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในแง่ที่ส่งผลดีใน 2 สถาน กล่าวคือ

4.2.1 ส่งผลดีแก่ตำรวจ : ตีเนียน่งที่ว่าตำรวจไม่ต้องถูกเพ่งเล็งว่าทำไมจับโจรไม่ได้สักที ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านเดือดร้อนมาก มาแจ้งความหลายคน ทั้งที่ทว่าตำรวจไม่ต้องถูกเพ่งเล็งก็เพราะไม่ต้องลงบันทึกประจำวัน และเสียกำลังเวลาติดตามโจร นอกจากนี้ทำให้โจรขยาดไม่กล้ามา เป็นต้น

4.2.2 ส่งผลดีต่อเจ้ามือเอง : ตีเนียน่งที่ว่า ถ้าเจ้ามือไม่จัดการด้วยวิธีนี้ละก็ ชาวบ้านจะเดือดร้อน เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนมาก ๆ ก็จะไม่ไว้ใจใคร รวมทั้งเจ้ามือด้วยการซื้อขาย-ขายที่ดินจะไม่ดี ยอดตก เงินก็จะเข้ามาน้อยทำให้เจ้ามือสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับไป ตัวอย่างเช่น คนที่ถูกหว่านมาก ๆ ก็อาจถูกจับได้ ไม่ปลอดภัย อาจไม่มีใครซื้อหว่านมาก ๆ เพราะไม่ไว้ใจในชื่อเสียงว่าจะสามารถจ่ายคืนคนได้หมด หรือให้การคุ้มครองได้ ดังนั้น การแสดงถึงอำนาจ อิทธิพลในลักษณะนี้จึงจำเป็นในแง่มุมมองของการคุ้มครองผลประโยชน์ของคนนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป เรื่องผลตอบแทนจากการแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้ามือกับตำรวจในประเด็นปัจจัยทางด้านการให้ความคุ้มครองและอิทธิพลนั้นเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกัน

และกัน (reciprocity) ในลักษณะที่ถ้าทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันประสานประโยชน์ได้มากเท่าใด แต่ละฝ่ายก็จะได้รับประโยชน์มากเท่านั้น

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือกับนักการเมือง

ถึงแม้ว่านักการเมืองนั้นจะต่างจากตำรวจตรงที่ไม่ได้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงในการให้คุ้ย ำให้โทษ นั่นคือการให้การคุ้มครองโดยตรงก็ตาม แต่เจ้ามือก็ยังลงความเห็น ว่านักการเมืองนั้นมีประโยชน์มาก กล่าวคือ การคบหรือให้การสนับสนุนนักการเมือง นักการเมือง นั้นมีต้องการอะไรมากกว่าการได้รับเลือกตั้ง (นั่นคือความสามารถรักษาฐานคะแนนเสียงหรือ สามารถขยายฐานคะแนนเสียงเพิ่ม) ส่วนลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยนระหว่าง เจ้ามือกับนักการเมืองนั้น มีลักษณะดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

4.3.1 ทางด้านนักการเมือง จะช่วยเหลือเจ้ามือในกรวิ่งเต้น เดินเรื่อง การค้าประกันให้จริงอยู่ที่ว่าสภาพเจ้ามือแต่เพียงฝ่ายเดียวก็สามารถเดินเรื่อง และประกันตัวได้ แต่การที่นักการเมืองเข้ามาช่วยเหลือโดยการเจรจาพูดคุยตกลงกับตำรวจระดับผู้ใหญ่ที่นั่นดูจะมี น้ำหนักและความสำเร็จได้มากกว่าคดีเล็ก ๆ เช่น การพนัน นั้น เจ้ามือสามารถที่จะประกันตัว ออกมาได้ โดยไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าเป็นคดีสำคัญเช่น การฆ่าคนตาย อาวุธปืนเถื่อนนั้น การที่ นักการเมือง (ทั้ง ส.จ. และ ส.ส.) มาช่วยเหลือนั้น โอกาสที่จะได้รับการประกันก็ยิ่งมากขึ้น โดยเฉพาะคดีฆ่าคนตายโดยเจตนาอันหมายเลข 1 เล่าให้ฟังว่า

"เมื่อมกราคมปีใหม่นี้ นายวิเวก และลูกน้องคนสนิทได้เลี้ยงฉลองกัน ลูกน้อง ได้ไปมีเรื่องกับเด็กเสิร์ฟของร้าน... เพราะเด็กเสิร์ฟพูดจากร้าวนายวิเวก ต่อมาเด็กเสิร์ฟคนนั้นถูกยิงตายหน้าร้านอาหาร...นั้นเอง เป็นต้นกลางวันที่มีผู้เห็น เหตุการณ์ แต่ไม่มีใครไปเป็นพยานให้ตำรวจ ตำรวจได้ไปที่บ้านนายวิเวก ก็ไม่พบ คนร้าย กลางคืนคืนนั้น ส.ส. ได้ไปที่บ้านของนายวิเวกไปพูดคุยกันเป็นการส่วนตัว ผ่านไปอาทิตย์หนึ่งคดีก็เงียบ ตามจับคนร้ายไม่ได้ เป็นเวลาเดียวกันกับที่นายวิเวก จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ พวกข้าราชการและพ่อค้าออกการ์ดเชิญ มีผู้มาร่วมงานอย่าง คับคั่ง...

กรณีนี้เป็นกรณีตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ส.ส. นั้นสามารถช่วยเจ้ามือได้อย่างไร เมื่อเกิดคดีความ นอกจากนี้นายวิวัฒน์ได้กล่าวถึงลักษณะของการช่วยเหลือ ในด้านการค้าประกัน ตัวด้วยว่า ส.ส. สามารถช่วยวิ่งเต้นเปลี่ยนแปลงส่วนการฟ้องร้อง เช่น เมื่อจับคนเดินโทษ แทนที่จะลงว่าเป็นคนเดินโทษ ก็อาจลงว่าเป็นคนชื้อ ซึ่งจะได้รับโทษที่เบากว่า (เสียค่าปรับ น้อยกว่า) นั่นเอง การวิ่งเต้นช่วยเหลือเจ้ามือในการเปลี่ยนแปลงรูปคดีดังกล่าวนี้ น่าจะทำได้ด้วยความสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว ประกอบกับนายวิเวกก็เคยช่วยหาเสียงเป็นหัวคะแนนให้ ส.ส. มาติดต่อกันทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง

จะเห็นว่า ลักษณะที่เจ้ามือคือนายวิเวก และ ส.ส. มีความสัมพันธ์กันนี้เป็น ลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ แต่ถ้าจะพิจารณาต่อไปอีกแง่มุมหนึ่ง จะพบความแตกต่าง นั่นคือ

- กรณีการช่วยเหลือของ ส.ส. นั้นที่ช่วยในเรื่องการวิ่งเต้น ช่วยเหลือ ค้าประกัน การช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงรูปคดีนั้นในแง่มุมมองหนึ่ง เป็นการส่งผลอย่างมาก ในที่นี้ไม่ เฉพาะมองในแง่ของรูปคดีหรือการประกันตัวอย่างเดียว แต่พิจารณาถึงภาพพจน์เฉพาะตัวของ เจ้ามือเองในสายตาของชาวบ้านและตำรวจนั้นมักจะได้รับการยอมรับให้ผู้ที่กว้างขวาง (ใน สังคมชนบท) เป็นผลดีทั้งการประกอบการหว่านไถดินและอาชีพทางธุรกิจที่ดิน ที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วนั่นเอง

- ส่วนที่ว่าเจ้ามือทั้ง 3 คน คือ นายวิวัฒน์ นายวินัย และนายวิเวก นั้น เป็นหัวคะแนนหรือฐานเสียงให้ ส.ส. นั้น เพราะความสัมพันธ์ในสองสถานะ สถานะแรกคือ ความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นการส่วนตัว สถานะที่สอง เป็นเรื่องผลประโยชน์ที่สามารถเชื่อมโยง ให้เกิดประโยชน์ในทางอาชีพการงานได้ (นำมาช่วยสนับสนุนอาชีพของตนได้)

ในสถานะแรกที่ว่า เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวนั้น มิใช่ว่าเจ้ามือจะมีได้ประโยชน์ การเลือกตั้งแต่ละครั้งมีความหมายแก่เจ้ามือมาก เพราะมันหมายถึง เงินก้อนใหญ่ที่คาดว่าจะ ได้รับ หมายเลข 1 ได้เล่าให้ฟัง เรื่องผลประโยชน์ของเจ้ามือที่มีต่อการเลือกตั้งนั้น มีลักษณะ เป็นการพนัน มากกว่า กล่าวคือ เจ้ามือต่างถิ่นจะพนันว่าหมายเลขใดได้ที่ 1, 2, 3 เป็นต้น หรือ คะแนนหมายเลข 1 ห่างจาก 2 หรือ 3 เท่าไร (ลักษณะนี้เท่ากับแน่ใจแล้วว่าทั้ง 3

คนจะได้รับเลือกตั้ง) การพนันแต่ละครั้งวางเงินน้อยที่สุดก็ 4-5 แส่น อาจถึงเป็น 2-3 ล้าน ก็มีในอาเภอโพลิน กล่าวคือ ในการพนันกันระหว่างเจ้ามือนั้น ถ้าเจ้ามือในปริมาณรับพนันมา 2 ล้านบาท ก็จะมาแบ่งกัน เช่นเจ้ามือรับคนละ 5 แส่น ที่เหลือแบ่งให้คนรู้จักให้ครบ 2 ล้าน ส่วนวิธีการในการหาให้ได้คะแนนเสียงตามที่ตนพนันกันไว้นั้นก็มักจะคิดสินบนคนเดินโพยหรือคนขายหวยใต้ดิน (ซึ่งรู้จักคนมาก) ว่าถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขใด จะได้รับเท่าไรเป็นต้น คนขายและเจ้ามือก็จะขอร้องให้ช่วยเลือกคนที่ตนเองพนันไว้ ชาวบ้าน (ที่รู้และไม่รู้) ก็เต็มใจช่วยเต็มที่ อยู่แล้ว และประกอบกับการหาเสียงโดยใช้วิธีแทรกซึมเข้าไปตามหน่วยย่อย ๆ ของขบวนการหวยใต้ดินนั้น ถ้าจะว่าไปแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าทำที่จะประสบผลสำเร็จดีกว่าการเคาะประตูบ้านหาเสียงหรือการจัดงานเลี้ยง งานบันเทิง แล้วจัดเวทีกิปราย เหตุที่ผู้วิจัยกล่าวอ้างเช่นนี้เพราะมีเหตุผลสนับสนุนที่ว่า

- จากที่ได้สำรวจข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ชาวบ้านแทบทุกคนรู้เรื่องชื่อหวยใต้ดิน ดังนั้นการที่จ่ายเบอร์เซนต์ (ถ้าชนะพนัน) ให้คนขายตกลงเงื่อนไข เช่นที่ตนได้รับมานั้น คนขายก็ยินดีปฏิบัติตามอยู่แล้ว และสามารถจะได้ประโยชน์สองสถานในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ให้เบอร์เซนต์จากยอดขายและคาดว่าอาจจะได้เบอร์เซนต์จากการชนะพนันของเจ้ามือด้วย
- จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมาเจ้ามือใช้วิธีตรงเคาะเสียงในลักษณะนี้ และสามารถชนะการพนันมาตลอด (อาจจะเสียบ้าง เช่นเสียในเงื่อนไขขบลิ่กย่อยเช่นที่ 1 นที่ 3 ด้วยคะแนนเท่าใด เป็นต้น) ก็เป็นข้อสนับสนุนประสิทธิภาพของวิธีการนี้เอง
- จะพบว่าในปริมาณพลและพื้นที่ใกล้เคียงการหาเสียงด้วยวิธีจัดเวทีกิปรายหาเสียงตามงานเลี้ยง หรือเคาะประตูบ้านนั้นน้อยเต็มที่ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า วิธีดังกล่าวนี้ใช้ไม่ได้ผล ทั้งนี้เพราะถึงแม้จะใช้วิธีดังกล่าวมาก็ปรากฏว่าฝ่ายที่ได้รับเลือกนั้นได้คะแนนเสียงท่วมท้น ชนะฝ่ายตรงข้ามอย่างมหาศาล

ลักษณะการออกเสียง หรือพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง โดยมีแรงจูงใจเป็นเรื่องของการพนัน นั้นนับได้ว่ามีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เช่นกัน ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจที่มักหันไปเลือกตั้ง (กรณีซื้อเสียง) ก็คือเงิน ส่วนการพนันก็คล้ายคลึงกัน จะต่างกันบ้างก็เป็นเรื่องเทคนิควิธีการ แต่หลักใหญ่ก็คือเรื่องเดียวกันนั่นเอง